

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

Завідувач кафедри,
к.е.н., доцент

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ **20__** р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Удосконалення механізмів управління фінансово-економічною
безпекою підприємства в умовах зростання ризиків шахрайства

Освітньо-професійна програма «Управління фінансово-економічною
безпекою»

Спеціальність 073 «Менеджмент»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач

_____ **Даниїл СВІЧКАР**

Науковий керівник

_____ **к.е.н., доцент**
науковий ступінь, посада

_____ **Ольга ГУБАРИК**

Дніпро – 2025

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Управління фінансово-економічною безпекою»

Спеціальність: 073 «Менеджмент»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. зав. кафедри _____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

Свічкарю Даниїлу Васильовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення механізмів управління фінансово-економічною безпекою підприємства в умовах зростання ризиків шахрайства

Науковий керівник: Губарик Ольга Миколаївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «14» жовтня 2025 року № 3070

2. Термін подання здобувачем роботи: 12 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закони України, Цивільний та Податковий кодекси України, фахові наукові інтернет-публікації, а також дані фінансової та статистичної звітності ПП «АГРО ДІМ-К».

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ. Теоретичні основи управління фінансово-економічною безпекою підприємства в умовах шахрайських ризиків. Оцінка механізмів забезпечення фінансово-економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» в умовах наявних ризиків шахрайства. Удосконалення механізмів управління фінансово-економічною безпекою ПП «АГРО ДІМ-К» в умовах підвищених ризиків шахрайства. Висновки.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Функціональні складові ФЕБ та їхнє значення у протидії шахрайським ризикам. Основні категорії комерційної таємниці. Класифікація комерційної таємниці за характером інформації. Механізми, інструменти та моделі управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Зміна майна у ПП «АГРО ДІМ-К». Тенденції зміни доходів, витрат і фінансового результату ПП «АГРО ДІМ-К». Тенденції зміни показників фінансової стійкості ПП «АГРО ДІМ-К». Тенденції змін показників ліквідності ПП «АГРО ДІМ-К». Оцінка економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» за окремими складовими. Схема рівнів економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К». Схема виявлених загроз захисту комерційної таємниці на ПП «АГРО ДІМ-К». Напрями вдосконалення системи інформаційної та фінансово-економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» в умовах підвищених ризиків шахрайства. Основні функціональні завдання системи економічної безпеки. Основні потенційні та фактичні загрози, що можуть впливати на економічну безпеку ПП «АГРО ДІМ-К». Рекомендації ПП «АГРО ДІМ-К» щодо оформлення та

зберігання паперових документів, що містять комерційну таємницю. Розроблені зобов'язання сторін відповідно до «Договору про нерозголошення комерційної таємниці» для ПП «АГРО ДІМ-К». Розширені заходи щодо захисту конфіденційної інформації при звільненні працівника на ПП «АГРО ДІМ-К». Запропонований комплекс заходів щодо забезпечення захисту конфіденційної інформації на ПП «АГРО ДІМ-К».

6. Консультація розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ 6 травня 2025 р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні основи управління фінансово-економічною безпекою підприємства в умовах шахрайських ризиків	Червень-липень 2025 р.	
2	Оцінка механізмів забезпечення фінансово-економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» в умовах наявних ризиків шахрайства	Серпень - вересень 2025 р.	
3	Удосконалення механізмів управління фінансово-економічною безпекою ПП «АГРО ДІМ-К» в умовах підвищених ризиків шахрайства	Жовтень-листопад 2025 р.	
4	Вступ, висновки	Листопад 2025 р.	
5	Список використаної літератури	Жовтень-листопад 2025 р.	
6	Оформлення роботи	Листопад-грудень 2025 р.	

Здобувач

_____

(підпис)

_____ Даниїл СВІЧКАР

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____

(підпис)

_____ Ольга ГУБАРИК

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ШАХРАЙСЬКИХ РИЗИКІВ	10
1.1. Сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та її значення в сучасних умовах	10
1.2. Ризики шахрайства в діяльності підприємств: класифікація, чинники виникнення та наслідки	14
1.3. Механізми, інструменти та моделі управління фінансово- економічною безпекою підприємства	19
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПП «АГРО ДІМ-К» В УМОВАХ НАЯВНИХ РИЗИКІВ ШАХРАЙСТВА	24
2.1. Фінансово-економічна характеристика ПП «АГРО ДІМ-К»	24
2.2. Організація діяльності служби економічної безпеки підприємства та оцінка її ефективності за ключовими компонентами	34
2.3. Аналіз поточного стану захисту комерційної та конфіденційної інформації на ПП «АГРО ДІМ-К»	40
Висновки до розділу 2	44
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПП «АГРО ДІМ-К» В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ ШАХРАЙСТВА	46
3.1. Напрями вдосконалення системи інформаційної та фінансово-економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» в умовах підвищених ризиків шахрайства	46

3.2. Поліпшення інформаційного забезпечення системи захисту комерційної таємниці ПП «АГРО ДІМ-К»	54
Висновки до розділу 3	58
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64

РЕФЕРАТ

Тема: Удосконалення механізмів управління фінансово-економічною безпекою підприємства в умовах зростання ризиків шахрайства

Кваліфікаційна робота містить: 79 с., 15 рис., 4 табл., 52 літературних джерела.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є процес управління фінансово-економічною безпекою підприємства, зокрема в умовах підвищених шахрайських ризиків.

Предметом кваліфікаційного дослідження є механізми, інструменти та моделі управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві для своєчасної ідентифікації, оцінки та мінімізації шахрайських ризиків.

Метою роботи є дослідження стану фінансово-економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К», виявлення основних ризиків шахрайства та розробка пропозицій щодо удосконалення системи управління для підвищення фінансової стабільності та захисту комерційної інформації.

У роботі застосовано комплекс методів дослідження: аналіз та синтез теоретичних джерел, порівняльний аналіз для оцінки стану безпеки, спостереження та експертні оцінки для визначення практичних проблем, статистичний та економічний аналіз для оцінки фінансової стійкості, а також моделювання для прогнозування ефективності запропонованих заходів.

Дослідження показало, що фінансово-економічна безпека ПП «АГРО ДІМ-К» є комплексним і динамічним станом, який охоплює фінансову, інформаційну, кадрову та правову складові. Виявлено, що основними загрозами є шахрайські ризики, що можуть призвести до фінансових втрат та підриву ділової репутації підприємства.

У роботі розкрито специфіку організації системи безпеки підприємства, оцінено діяльність служби безпеки та контрольних механізмів, а також проведено аналіз ефективності фінансово-економічної безпеки та ідентифікацію ризиків шахрайства. Запропоновано напрями удосконалення системи: підвищення інформаційної та фінансової безпеки, модернізацію технічних засобів захисту, впровадження політик щодо захисту комерційної таємниці, регулярне навчання персоналу та посилений фінансовий контроль.

Результати дослідження впроваджені на практиці ПП «АГРО ДІМ-К», що дозволяє підвищити стійкість підприємства до шахрайських ризиків, зміцнити фінансову стабільність та забезпечити системний та превентивний захист інформації.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, РИЗИКИ ШАХРАЙСТВА, МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ, ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА, ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ, ПІДПРИЄМСТВО.

ABSTRACT

Topic: Improving the mechanisms of managing the financial and economic security of the enterprise in the conditions of increasing risks of fraud

The qualification work contains: 79 pages, 15 figures, 4 tables, 52 literary sources.

The object of the qualification study is the process of managing the financial and economic security of the enterprise, in particular, in conditions of increased fraud risks.

The subject of the qualification study is the mechanisms, tools and models of financial and economic security management at the enterprise for timely identification, assessment and minimization of fraudulent risks.

The purpose of the work is to study the state of financial and economic security of PE "AGRO DIM-K", identify the main risks of fraud and develop proposals for improving the management system to increase financial stability and protect commercial information.

The work uses a set of research methods: analysis and synthesis of theoretical sources, comparative analysis to assess the state of security, observations and expert assessments to determine practical problems, statistical and economic analysis to assess financial stability, as well as modeling to predict the effectiveness of the proposed measures.

The study showed that the financial and economic security of PE "AGRO DIM-K" is a complex and dynamic state that includes financial, informational, personnel and legal components. It was found that the main threats are fraudulent risks that can lead to financial losses and undermine the business reputation of the enterprise. The work reveals the specifics of the organization of the company's security system, assesses the activity of the security service and control mechanisms, and also conducts an analysis of the effectiveness of financial and economic security and identification of fraud risks. Areas of improvement of the system are proposed: improvement of information and financial security, modernization of technical means of protection, implementation of policies for the protection of commercial secrets, regular training of personnel and enhanced financial control.

The results of the research are implemented in the practice of PE "AGRO DIM-K", which makes it possible to increase the company's resistance to fraudulent risks, strengthen financial stability and ensure systematic and preventive information protection.

KEY WORDS

FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY, FRAUD RISKS, MANAGEMENT MECHANISMS, INFORMATION SECURITY, FINANCIAL CONTROL, ENTERPRISE.

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансово-економічна безпека підприємства є ключовим чинником його стабільного розвитку та здатності протидіяти зовнішнім і внутрішнім загрозам, зокрема шахрайським ризикам. В умовах зростання економічної невизначеності, активного використання цифрових технологій у бізнес-процесах та посилення вимог до захисту фінансової інформації питання ефективного управління фінансово-економічною безпекою набуває особливої актуальності. Шахрайство може призводити до значних фінансових втрат, порушення комерційної таємниці, зниження конкурентоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Тому удосконалення механізмів управління фінансово-економічною безпекою, виявлення та мінімізація шахрайських ризиків є стратегічним завданням для ПП «АГРО ДІМ-К».

Проблематиці фінансово-економічної безпеки присвячено роботи таких науковців, як А. О. Герасименко, І. О. Єсін, О. В. Ареф'єва, В. М. Козаченко, О. М. Губарик та інші. Їхні дослідження стосуються класифікації ризиків, методів їх оцінки, організації систем фінансового контролю та інформаційної безпеки підприємств. Водночас питання адаптації механізмів управління безпекою до специфіки конкретних підприємств, таких як аграрні господарства, потребують подальшого практичного та теоретичного опрацювання.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є удосконалення механізмів управління фінансово-економічною безпекою ПП «АГРО ДІМ-К» з урахуванням підвищених шахрайських ризиків.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- проаналізувати сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та її значення в сучасних умовах;
- дослідити класифікацію, чинники виникнення та наслідки

шахрайських ризиків;

- оцінити механізми, інструменти та моделі управління фінансово-економічною безпекою;

- провести фінансово-економічну характеристику ПП «АГРО ДІМ-К»;

- дослідити організацію служби безпеки та системи контролю на підприємстві;

- оцінити стан фінансово-економічної безпеки та ідентифікувати шахрайські ризики;

- запропонувати напрями вдосконалення системи інформаційної та фінансово-економічної безпеки;

- удосконалити інформаційне забезпечення захисту комерційної таємниці;

- сформулювати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління безпекою підприємства.

Об'єктом дослідження є процес організації управління фінансово-економічною безпекою підприємства та протидії шахрайським ризикам.

Предметом дослідження виступають методи, інструменти та моделі управління фінансово-економічною безпекою для виявлення, оцінки та мінімізації шахрайських ризиків на підприємстві.

Методи дослідження. У роботі використано комплекс методів: аналіз та синтез теоретичних джерел, порівняльний аналіз для оцінки стану безпеки, спостереження та експертні оцінки для визначення практичних проблем, статистичний та економічний аналіз для оцінки ефективності заходів, моделювання для прогнозування впливу запропонованих удосконалень на фінансовий стан підприємства.

Наукова новизна результатів полягає у:

удосконаленні:

комплексу заходів з інформаційної та фінансово-економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К», включно з технічними засобами захисту, аналітикою фінансових операцій, навчанням персоналу та організаційною структурою

контролю, впровадженням «Договору про нерозголошення комерційної таємниці».

набув подальшого розвитку:

системний та превентивний характер захисту комерційної інформації, ранжування конфіденційних даних і поєднання організаційних, кадрових і технічних заходів для підвищення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Практичне значення роботи полягає в тому, що впровадження запропонованих механізмів дозволяє ПП «АГРО ДІМ-К» підвищити стійкість до шахрайських ризиків, зміцнити фінансову та інформаційну безпеку, оптимізувати управління ресурсами та підвищити ефективність діяльності.

Апробація результатів. Основні положення, висновки та результати роботи були представлені та обговорені на засіданні профільної кафедри, де відзначено наукову новизну, практичну значимість та актуальність тематики дослідження. Окремі результати були апробовані на науково-практичній конференції: III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (м. Дніпро, ДДАЕУ, 22-23 жовтня 2025 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження підготовлено та опубліковано наукову статтю, у якій розкрито питання удосконалення системи внутрішнього контролю як інструменту забезпечення фінансово-економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» в умовах ризиків шахрайства, наведено результати аналізу стану безпеки та запропоновано напрями її підвищення.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та 52 у списку використаних джерел. Загальний обсяг – 79 сторінки, включає 15 рисунків та 4 таблиці.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ШАХРАЙСЬКИХ РИЗИКІВ

1.1. Сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та її значення в сучасних умовах

Фінансово-економічна безпека (далі – ФЕБ) є однією з найважливіших складових загальної безпеки підприємства та визначає його здатність до стабільного функціонування та розвитку в умовах внутрішніх та зовнішніх загроз. У сучасному динамічному середовищі, особливо в контексті шахрайських ризиків та кіберзагроз, розуміння та забезпечення ФЕБ набуває критичного значення. Це комплексний стан, що охоплює захищеність фінансово-економічних інтересів підприємства від негативних впливів, забезпечуючи незалежність від зовнішніх чинників та ефективність використання власних ресурсів. ФЕБ є не статичним показником, а динамічним процесом, який відображає здатність підприємства вчасно реагувати на загрози та підтримувати свою платоспроможність, інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність. Належний рівень фінансово-економічної безпеки гарантує не лише збереження капіталу, але й можливість реалізації стратегічних цілей розвитку в довгостроковій перспективі.

У науковій літературі існує поліваріантність підходів до визначення сутності фінансово-економічної безпеки. Більшість науковців сходяться на думці, що ФЕБ – це стан, при якому підприємство захищене від негативних впливів.

Барановський О. І. визначає ФЕБ як "стан найефективнішого використання ресурсів для запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам" [2]. Схожий підхід пропонує І. О. Бланк, який акцентує, що ФЕБ – це "здатність

генерувати грошові потоки, що забезпечують реалізацію фінансових цілей" [5]. О. М. Губарик доповнює це визначення, підкреслюючи, що ФЕБ – це "стан фінансових ресурсів, що забезпечує незалежність, стабільність і потенціал розвитку" [14]. З огляду на ризики, актуальним є визначення Т. Г. Васильців, який вважає, що ФЕБ – це "захист від негативних впливів з одночасним забезпеченням сталого розвитку підприємства" [9].

Узагальнюючи, фінансово-економічну безпеку можна розглядати як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам [2].

Для комплексного розуміння сутності ФЕБ більшість дослідників (зокрема, Л. О. Кузнєцова, Л. В. Ситник) виділяють її ключові функціональні складові. Ці складові охоплюють всі аспекти діяльності підприємства, що впливають на його фінансову стійкість, а саме: фінансова складова (що відображає здатність підприємства бути платоспроможним, незалежним та мати достатній рівень капіталізації [43]), інтелектуальна (кадрова) складова (що характеризує наявність висококваліфікованого персоналу, здатного ефективно управляти фінансовими та інформаційними потоками [20]), інформаційна складова (яка забезпечує захист інформаційних ресурсів від несанкціонованого доступу та витоку, що є критичним в умовах шахрайських дій [13]), а також правова складова (що регулює відповідність діяльності підприємства чинному законодавству, мінімізуючи юридичні та податкові ризики [21]).

У сучасних умовах значущість ФЕБ визначається необхідністю протистояти зростаючій кількості шахрайських ризиків (фродів), які можуть мати як внутрішнє, так і зовнішнє походження.

Як зазначає В. П. Савчук, "безпека є найважливішим чинником, що забезпечує життєздатність бізнесу" [37]. Саме ФЕБ є тим інструментом, який дозволяє підприємству зберегти свій капітал та ділову репутацію.

Головне завдання ФЕБ в умовах шахрайських ризиків полягає у своєчасному виявленні та нейтралізації загроз. Дослідник Ю. С.

Пономаренко наголошує, що "фінансово-економічна безпека має бути проактивною, а не реактивною, тобто спрямованою на запобігання" [34]. Це означає, що система управління має бути орієнтована не лише на ліквідацію наслідків шахрайства, але й на створення бар'єрів для його виникнення.

Зокрема, шахрайські ризики в умовах діджиталізації можуть включати кібершахрайство, внутрішній фрод (крадіжки, маніпуляції зі звітністю) та корупційні схеми. За даними Н. В. Внукової, "сучасні фінансові загрози часто мають змішаний характер: кібернетичний та економічний" [10]. Тому належний рівень ФЕБ виступає гарантом неперервності та стійкості бізнес-процесів [1].

У таблиці 1.1 систематизовано функціональні складові ФЕБ та їхнє значення у контексті протидії шахрайським ризикам.

Таблиця 1.1

Функціональні складові ФЕБ та їхнє значення у протидії шахрайським ризикам

Складова ФЕБ	Призначення	Значення в контексті шахрайських ризиків
Фінансова	Забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості	Створення фінансового резерву для покриття непередбачених збитків від фроду
Інформаційна	Захист конфіденційних даних та ІТ-інфраструктури	Запобігання витоку комерційної таємниці, що використовується шахраями.
Кадрова	Формування лояльного та компетентного персоналу	Зменшення ризиків внутрішнього фроду (зловживання службовим становищем)
Правова	Дотримання законодавства та ефективний договірний процес	Юридичний захист від зовнішніх шахрайських схем та належне оформлення наслідків фроду

Важливою передумовою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є дотримання базових принципів її формування та

функціонування. Як зазначає А. В. Козаченко, економічна безпека підприємства «має системний характер і охоплює всі сфери його господарської діяльності» [22]. Це зумовлює необхідність комплексного підходу до управління фінансовими ресурсами, ризиками та інформаційними потоками підприємства.

Фінансово-економічна безпека тісно пов'язана зі стратегічним управлінням, оскільки рівень захищеності фінансових інтересів безпосередньо впливає на можливість досягнення довгострокових цілей розвитку. За твердженням І. О. Бланка, «фінансова безпека є необхідною умовою реалізації стратегічних цілей розвитку підприємства» [5]. У контексті зростання шахрайських ризиків це означає необхідність інтеграції заходів фінансової безпеки у загальну систему стратегічного планування.

Особливого значення в системі фінансово-економічної безпеки набуває превентивний характер управлінських рішень. Як наголошує Ю. С. Пономаренко, система фінансово-економічної безпеки «повинна бути орієнтована на попередження загроз, а не лише на усунення їх наслідків» [34]. Такий підхід дозволяє мінімізувати ймовірність виникнення шахрайських дій та зменшити потенційні фінансові втрати.

В умовах зростання внутрішніх і зовнішніх загроз важливу роль у забезпеченні фінансово-економічної безпеки відіграє система внутрішнього контролю. За визначенням В. П. Савчука, «ефективний внутрішній контроль є ключовим інструментом мінімізації фінансових зловживань на підприємстві» [37]. Саме внутрішній контроль забезпечує своєчасне виявлення відхилень у фінансово-господарській діяльності та сприяє зниженню ризиків внутрішнього фроду.

З огляду на процеси цифровізації особливої актуальності набуває інформаційна складова фінансово-економічної безпеки. Як зазначає О. В. Кузьменко, «інформаційна безпека виступає невід'ємною складовою фінансово-економічної безпеки підприємства» [25]. Водночас Н. В. Внукова підкреслює, що «цифровізація бізнес-процесів одночасно підвищує

ефективність управління та посилює ризики фінансових втрат» [10], що потребує посилення захисту інформаційних ресурсів підприємства.

Таким чином, фінансово-економічна безпека підприємства в умовах шахрайських ризиків має розглядатися як комплексна система управління, спрямована на захист фінансових інтересів, попередження загроз та забезпечення стійкого розвитку підприємства.

1.2. Ризики шахрайства в діяльності підприємств: класифікація, чинники виникнення та наслідки

У сучасних умовах функціонування підприємств шахрайські ризики є однією з найбільш небезпечних загроз фінансово-економічній безпеці, оскільки вони безпосередньо впливають на фінансові результати діяльності, стабільність бізнес-процесів та ділову репутацію суб'єктів господарювання. Як зазначають С. С. Гринкевич та А. В. Коляскова, «шахрайство є однією з найнебезпечніших загроз фінансово-економічній безпеці підприємств» [13]. Шахрайські дії характеризуються навмисністю та спрямованістю на отримання неправомірної вигоди шляхом обману або зловживання довірою.

У науковій літературі відсутній єдиний підхід до класифікації шахрайських ризиків, однак більшість дослідників пропонують їх систематизацію за джерелами виникнення та способом реалізації. Зокрема, А. В. Козаченко зазначає, що «економічні загрози доцільно класифікувати з урахуванням внутрішніх і зовнішніх чинників їх виникнення» [22]. Відповідно, у діяльності підприємств доцільно виокремлювати внутрішні та зовнішні шахрайські ризики.

Внутрішні шахрайські ризики пов'язані з діями персоналу підприємства та керівного складу і проявляються у вигляді привласнення активів, маніпулювання бухгалтерським обліком, фальсифікації фінансової звітності та зловживання службовими повноваженнями. Як підкреслює В. П.

Савчук, «ефективний внутрішній контроль є ключовим інструментом мінімізації фінансових зловживань» [37]. Наявність таких ризиків свідчить про недоліки в організації системи управління та контролю.

Зовнішні шахрайські ризики виникають унаслідок дій контрагентів, конкурентів або третіх осіб і можуть реалізовуватися через фіктивні договори, підроблення фінансових документів, кібершахрайство та недобросовісні фінансові операції. За твердженням А. О. Герасименко та І. О. Єсіна, «в умовах нестабільного середовища зростає роль зовнішніх шахрайських загроз» [12], що ускладнює забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств.

Окрему групу становлять шахрайські ризики інформаційного характеру, пов'язані з неправомірним доступом до конфіденційної інформації підприємства. У цьому контексті особливої уваги заслуговують ризики витоку комерційної таємниці. Як зазначає О. В. Кузьменко, «інформаційна безпека є невід'ємною складовою фінансово-економічної безпеки підприємства» [25]. Комерційна таємниця включає фінансові, технологічні та управлінські дані, втрата яких може спричинити суттєві економічні збитки.

Джерелами витоку комерційної таємниці можуть бути працівники підприємства, керівний персонал або зовнішні суб'єкти, що мають доступ до інформації. Основними каналами витоку є електронні засоби зв'язку, корпоративні інформаційні системи, паперові носії та неформальні комунікації. В умовах цифровізації, як зазначає Н. В. Внукова, «цифрові трансформації одночасно підвищують ефективність управління та посилюють ризики фінансових втрат» [10].

Однією з ключових складових управління шахрайськими ризиками є збереження комерційної таємниці підприємства, оскільки її розголошення може призвести до фінансових втрат і шкоди репутації. Комерційна таємниця включає будь-яку інформацію, що має комерційну цінність, не є загальновідомою і доступ до неї обмежений [11; 44].

На рис. 1.1 представлені основні категорії інформації, яка може вважатися комерційною таємницею. Сюди входять технологічні, фінансові, управлінські та комерційні дані, що використовуються для реалізації господарської діяльності та формування конкурентних переваг. Важливо, що комерційна таємниця може існувати як об'єкт правовідносин, тобто її можна передавати чи надавати у використання іншим суб'єктам на умовах нерозголошення.

Рис. 1.1 ілюструє, що інформація, яка становить комерційну таємницю, відрізняється від загальнодоступних відомостей, оскільки її захист є обов'язковим для забезпечення безпеки підприємницької діяльності [11; 44].

Далі інформацію, що відноситься до комерційної таємниці, можна класифікувати за призначенням та характером використання. На рис. 1.2 показано основні групи: технічна інформація (розробки, технології, ноу-хау) та комерційна інформація (контрагенти, ціни, маркетингові дані). Така класифікація допомагає підприємству визначити пріоритетні об'єкти для захисту та встановити відповідні заходи контролю [16; 20].

Використання рис. 1.1 та 1.2 дозволяє візуалізувати ключові аспекти комерційної таємниці, підкреслюючи її роль у мінімізації шахрайських ризиків та забезпеченні стабільності фінансово-економічної діяльності підприємства.

Чинники виникнення шахрайських ризиків мають комплексний характер і поділяються на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх належать недосконала система внутрішнього контролю, відсутність регламентів доступу до інформації, низький рівень корпоративної культури та конфлікт інтересів. Зовнішні чинники пов'язані з нестабільністю економічного середовища, посиленням конкурентної боротьби та недосконалістю правового забезпечення [10; 21].

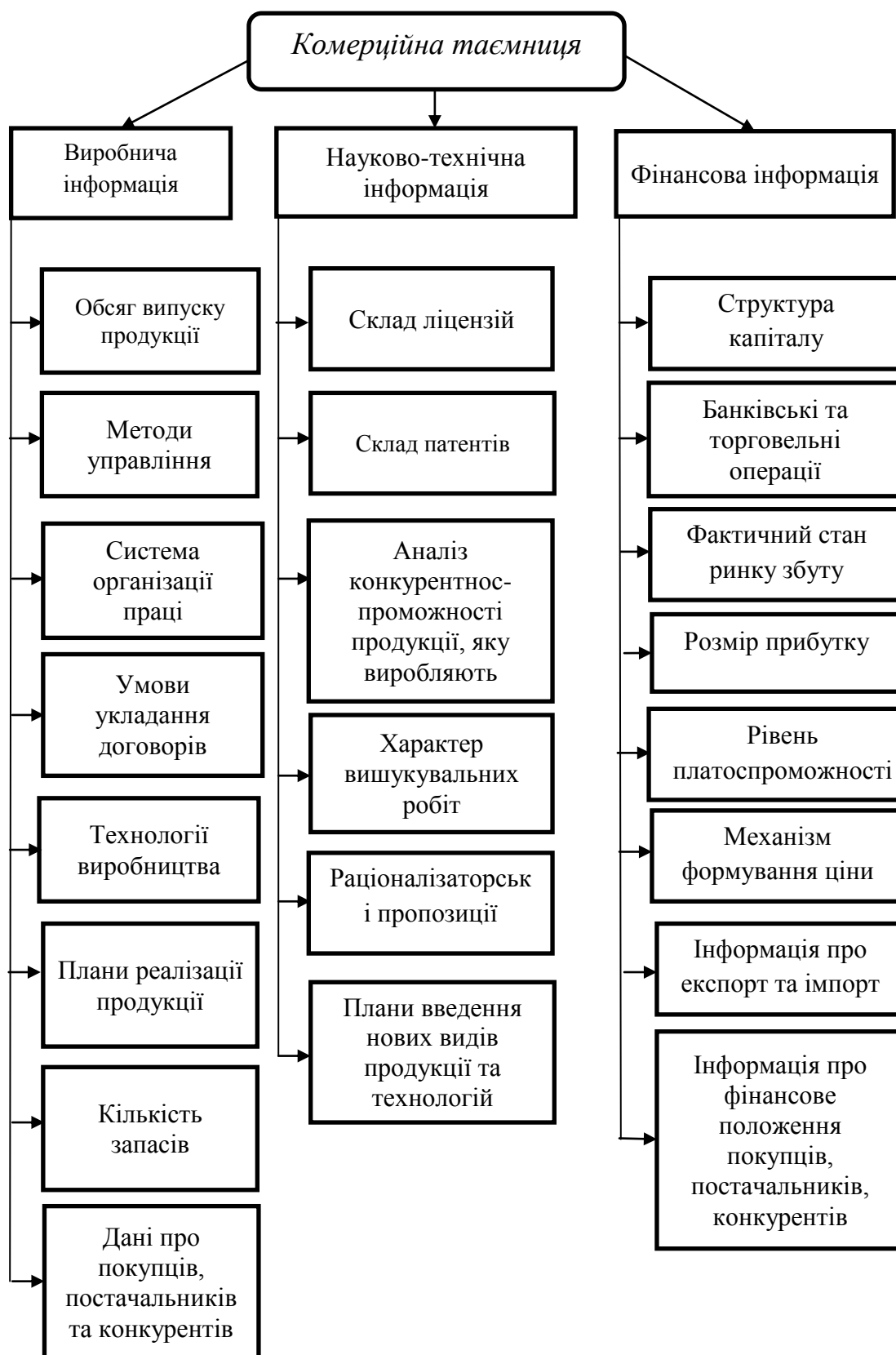

Рис. 1.1. Основні категорії комерційної таємниці

Наслідки реалізації шахрайських ризиків не обмежуються прямими

фінансовими втратами. Вони можуть проявлятися у зниженні ліквідності, втраті конкурентних переваг та погіршенні ділової репутації. Особливо небезпечним є витік комерційної таємниці, оскільки він здатний підірвати стратегічний потенціал підприємства та ускладнити його подальший розвиток [17; 23].

Рис. 1.2. Класифікація комерційної таємниці за характером інформації

Отже, шахрайські ризики є складним багатогранним явищем, що охоплює фінансові, інформаційні та організаційні аспекти діяльності підприємств. Їх своєчасна ідентифікація та класифікація є необхідною умовою формування ефективної системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

1.3. Механізми, інструменти та моделі управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Ефективне управління фінансово-економічною безпекою підприємства є необхідною умовою його стабільного функціонування в умовах зростання ризиків, нестабільності економічного середовища та посилення шахрайських загроз. Забезпечення належного рівня фінансово-економічної безпеки потребує застосування цілісної системи механізмів, інструментів і моделей управління, що охоплюють як стратегічний, так і операційний рівні діяльності підприємства.

У наукових дослідженнях фінансово-економічна безпека розглядається як об'єкт цілеспрямованого управління. Так, О. Г. Череп, З. П. Урусова та А. А. Урусов зазначають, що «управління фінансово-економічною безпекою має бути інтегрованим у загальну систему управління підприємством» [51]. Такий підхід дозволяє забезпечити узгодженість управлінських рішень і своєчасне реагування на внутрішні та зовнішні

Під механізмами управління фінансово-економічною безпекою доцільно розуміти сукупність організаційних, правових, економічних та інформаційних заходів, спрямованих на захист фінансових інтересів підприємства. Як підкреслює С. В. Салоїд, «механізм економічної безпеки поєднує превентивні та антикризові управлінські дії» [39].

До основних механізмів управління належать:

- організаційно-управлінський механізм, що включає формування відповідних структур, розподіл відповідальності та регламентацію процесів;
- фінансово-економічний механізм, який охоплює управління доходами, витратами, прибутком і фінансовими ризиками;
- правовий механізм, спрямований на дотримання законодавства та мінімізацію юридичних ризиків;
- інформаційно-аналітичний механізм, що забезпечує якісну інформаційну підтримку прийняття управлінських рішень.

Науковці наголошують, що ефективність механізмів значною мірою залежить від їх комплексного застосування. Зокрема, «ізольоване використання окремих механізмів не забезпечує належного рівня фінансово-економічної безпеки» [24].

Практична реалізація механізмів управління здійснюється за допомогою відповідних інструментів. До найбільш поширених інструментів управління фінансово-економічною безпекою належать фінансовий аналіз, бюджетування, внутрішній контроль, аудит, ризик-менеджмент та аналітичні методи оцінювання.

Важливу роль відіграє фінансовий аналіз, який дозволяє оцінити ліквідність, платоспроможність, рентабельність і фінансову стійкість підприємства. За твердженням В. П. Савчука, «аналіз фінансових показників є основою для прийняття управлінських рішень щодо безпеки підприємства» [37].

Інструментом превентивного характеру є бюджетування, що забезпечує планування фінансових потоків і контроль за використанням ресурсів. У поєднанні з внутрішнім аудитом бюджетування сприяє своєчасному виявленню відхилень і запобіганню фінансовим зловживанням.

Окреме місце займає ризик-менеджмент, який передбачає ідентифікацію, оцінювання та мінімізацію фінансових ризиків. На думку І. О. Бланка, «управління ризиками є ключовим елементом системи фінансової безпеки підприємства» [5].

У сучасній науковій літературі запропоновано різні моделі управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Найбільш поширеними є функціональна, процесна, системна та ризик-орієнтована моделі.

Функціональна модель передбачає управління окремими складовими безпеки (фінансовою, кадровою, інформаційною, правовою). Водночас процесна модель орієнтована на управління бізнес-процесами з позиції мінімізації загроз.

Особливої актуальності набуває ризик-орієнтована модель, яка

базується на принципі пріоритетності загроз. Згідно з дослідженнями, «ризик-орієнтований підхід дозволяє зосередити ресурси на найбільш небезпечних напрямках» [24].

Системна модель розглядає фінансово-економічну безпеку як цілісну систему, що взаємодіє із зовнішнім середовищем. Саме ця модель найчастіше використовується у великих і середніх підприємствах.

Для систематизації підходів до управління фінансово-економічною безпекою у таблиці 1.2 наведено основні механізми, інструменти та моделі з їх характеристикою.

Таблиця 1.2

Механізми, інструменти та моделі управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Елемент	Характеристика	Роль у забезпеченні ФЕБ
Механізми	Організаційні, фінансові, правові, інформаційні	Формують основу системи безпеки
Інструменти	Аналіз, аудит, бюджетування, ризик-менеджмент	Реалізація управлінських рішень
Моделі	Функціональна, процесна, ризик-орієнтована, системна	Визначають логіку управління

Джерело: узагальнено автором на основі [4; 5; 19; 24]

Окрім зазначених механізмів та інструментів, важливою умовою ефективного управління фінансово-економічною безпекою є своєчасна ідентифікація потенційних загроз та оцінка їхнього впливу на діяльність підприємства. Це передбачає регулярний моніторинг фінансових показників, аналіз ринкових тенденцій, а також оцінку внутрішніх процесів на предмет виявлення слабких місць, які можуть бути використані шахраями або конкурентами. Такий підхід дозволяє підприємству вчасно вживати коригувальних заходів, мінімізуючи ймовірність фінансових втрат.

Не менш важливим є інтеграція системи управління фінансово-економічною безпекою із загальною стратегією розвитку підприємства. Це забезпечує гармонізацію оперативних та стратегічних рішень, підвищує адаптивність підприємства до змін зовнішнього середовища та дозволяє ефективно розподіляти ресурси для забезпечення фінансової стабільності. Такий комплексний підхід сприяє не лише протидії ризикам, а й створенню умов для довгострокового зростання та підвищення конкурентоспроможності.

Отже, управління фінансово-економічною безпекою підприємства є складним багаторівневим процесом, що потребує поєднання ефективних механізмів, сучасних інструментів та адаптивних моделей управління. Комплексний підхід дозволяє не лише нейтралізувати поточні загрози, а й сформуванню передумови для сталого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

Висновки до розділу 1

1. Фінансово-економічна безпека підприємства виступає ключовим елементом його стійкості та здатності до розвитку в умовах внутрішніх і зовнішніх загроз, зокрема шахрайських ризиків. Забезпечення ФЕБ передбачає інтеграцію фінансової, кадрової, інформаційної та правової складових, ефективне управління ресурсами, контроль за дотриманням законодавства та превентивне реагування на потенційні загрози. Комплексний підхід до управління фінансово-економічною безпекою дозволяє мінімізувати ризики фродів, забезпечити платоспроможність, захист активів та підтримати стабільний розвиток підприємства, створюючи основу для реалізації стратегічних цілей та підвищення конкурентоспроможності на ринку.

2. Шахрайські ризики становлять серйозну загрозу фінансово-

економічній безпеці підприємства, охоплюючи фінансові, інформаційні та організаційні аспекти діяльності. Вони можуть мати як внутрішнє, так і зовнішнє походження та призводять до прямих фінансових втрат, витоку комерційної таємниці, зниження ліквідності та погіршення репутації. Своєчасне виявлення, класифікація та оцінка цих ризиків є необхідною передумовою для побудови ефективної системи управління фінансово-економічною безпекою, що дозволяє мінімізувати наслідки шахрайства, захистити активи підприємства та забезпечити стабільність і стійкість його розвитку.

3. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства являє собою комплексний і багаторівневий процес, який включає організаційні, фінансові, правові та інформаційні механізми, а також застосування сучасних інструментів, таких як фінансовий аналіз, аудит, бюджетування та ризик-менеджмент. Використання різних моделей управління – функціональної, процесної, ризик-орієнтованої та системної – забезпечує адаптацію стратегії безпеки до специфіки підприємства та пріоритетів загроз. Такий комплексний підхід дозволяє не лише мінімізувати негативний вплив внутрішніх і зовнішніх ризиків, а й створює умови для стабільного розвитку, підвищення фінансової стійкості та довгострокової конкурентоспроможності підприємства.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПП «АГРО ДІМ-К» В УМОВАХ НАЯВНИХ РИЗИКІВ ШАХРАЙСТВА

2.1. Фінансово-економічна характеристика ПП «АГРО ДІМ-К»

Приватне підприємство «АГРО ДІМ-К», що здійснює діяльність у Синельниківському районі Дніпропетровської області, працює на аграрному ринку з 2006 року та є стабільним учасником сільськогосподарського бізнесу. Загальне керівництво підприємством здійснює Вовченко Сергій Федорович, який формує стратегічні орієнтири розвитку, приймає ключові управлінські рішення, забезпечує узгодженість роботи структурних підрозділів і представляє інтереси підприємства у взаємодії з зовнішнім середовищем. Для реалізації управлінських функцій на підприємстві діє апарат управління, до складу якого входять фінансово-економічні, планово-аналітичні та адміністративні служби, що забезпечують облік, контроль, планування й організацію виробничо-господарської діяльності.

Основу організаційної побудови підприємства становить виробничий сектор, сформований з урахуванням галузевої спеціалізації. У межах цього сектору функціонують окремі виробничі бригади, орієнтовані на вирощування сільськогосподарських культур, а також підрозділи, що забезпечують утримання та відтворення поголів'я тварин. Керівники відповідних підрозділів відповідають за дотримання технологічних вимог, виконання запланованих показників та ефективне використання матеріальних і технічних ресурсів.

Вагоме місце в структурі ПП «АГРО ДІМ-К» посідає інженерно-технічна служба, яка забезпечує справний стан сільськогосподарської техніки, машин і обладнання. Її функціонування є критично важливим для безперервності виробничого процесу, оскільки рівень технічної готовності

машинно-тракторного парку безпосередньо впливає на строки та якість виконання сезонних робіт. Поряд із цим діє служба матеріально-технічного забезпечення, відповідальна за своєчасне постачання пально-мастильних матеріалів, запасних частин, насіння, кормів та інших необхідних ресурсів. Координація її діяльності з виробничими й економічними підрозділами сприяє раціоналізації витрат і підвищенню ефективності використання ресурсного потенціалу.

Таким чином, організаційна структура ПП «АГРО ДІМ-К» є складною та багаторівневою, поєднуючи управлінські, виробничі, технічні та забезпечувальні елементи. Така модель управління орієнтована на забезпечення узгодженості виробничих процесів, підвищення результативності господарської діяльності та здатності підприємства оперативно реагувати на зміни ринкового середовища. У подальшому доцільно проаналізувати структуру майна та джерела його формування за 2020-2024 рр., що буде представлено на рис. 2.1.

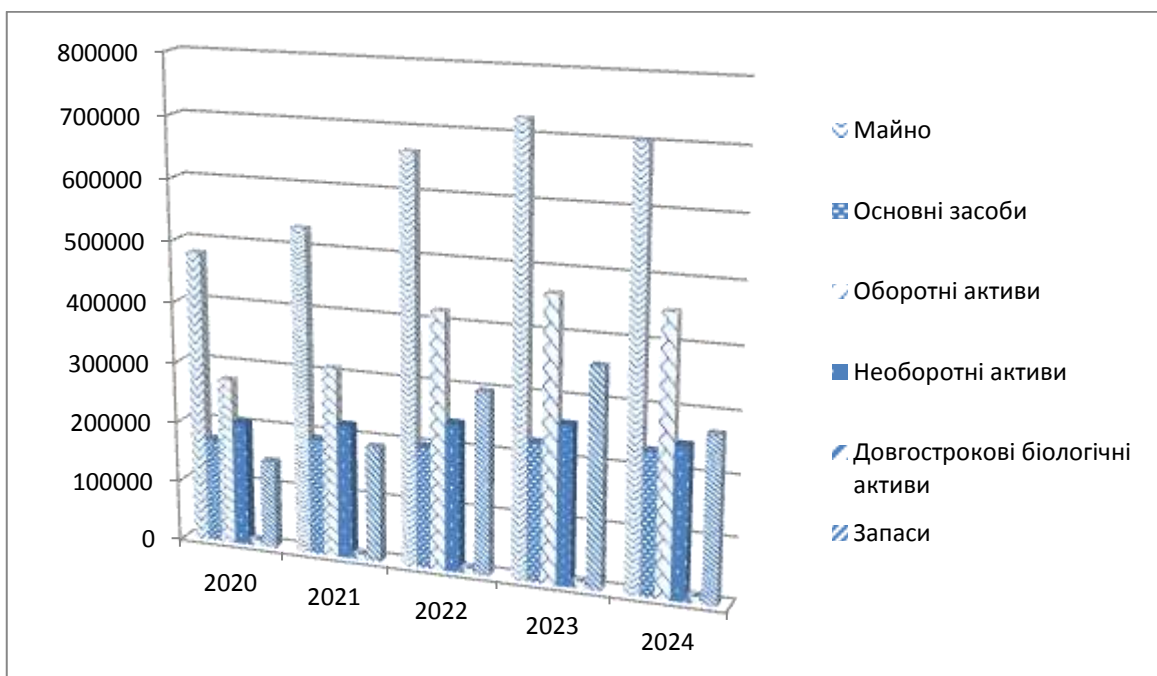

Рис. 2.1. Зміна майна у ПП «АГРО ДІМ-К»

Аналіз показників, відображених на рис. 2.1, дає змогу оцінити еволюцію майнового стану та джерел його формування ПП «АГРО ДІМ-К» упродовж 2020-2024 рр. У цілому за досліджуваний період спостерігається зростання економічного потенціалу підприємства, хоча окремі структурні зрушення в активах і пасивах мають неоднозначний характер та потребують детальнішої інтерпретації з позицій фінансової стійкості й ефективності управління ресурсами.

Сукупна вартість майна підприємства у 2024 р. перевищила рівень 2020р. майже на 46 %, що свідчить про розширення масштабів господарської діяльності. Основним чинником такого зростання стали оборотні активи, обсяг яких збільшився більш ніж на 60 %. Це може відображати підвищення інтенсивності операційної діяльності, необхідність формування значних виробничих запасів, а також адаптацію підприємства до умов нестабільного ринкового середовища та логістичних обмежень. Водночас частка необоротних активів зростала помірнішими темпами, що вказує на більш стриману інвестиційну політику у довгострокові активи.

Позитивною тенденцією є нарощування вартості основних засобів, які за п'ять років зросли більш ніж на третину. Це свідчить про оновлення та розширення матеріально-технічної бази підприємства, що є важливою передумовою підвищення продуктивності та конкурентоспроможності в аграрному секторі. Паралельно з цим відбулося зростання довгострокових біологічних активів, що відображає розвиток відповідних напрямів сільськогосподарського виробництва. Разом із тим динаміка оборотних активів характеризується значними коливаннями окремих складових. Так, істотне збільшення запасів може свідчити як про активізацію виробничого процесу, так і про ризики надмірного нагромадження ресурсів. Скорочення обсягів поточної дебіторської заборгованості порівняно з базовим роком, навпаки, вказує на підвищення дисципліни розрахунків з покупцями та більш жорсткий контроль за платіжною політикою.

У структурі джерел формування майна спостерігається чітка тенденція

до посилення ролі власного капіталу. Його обсяг у 2024 р. зріс більш ніж на 60 % порівняно з 2020 р., що є позитивною ознакою з точки зору фінансової незалежності підприємства. Зростання власного капіталу випереджало темпи приросту активів, що може бути результатом стабільної прибутковості та реінвестування отриманих фінансових результатів у розвиток господарства. При цьому розмір зареєстрованого капіталу залишався незмінним, а отже основні зміни відбувалися за рахунок накопиченого капіталу.

Разом із тим у пасивах підприємства відбулися суттєві структурні зрушення. Повна відсутність довгострокових зобов'язань у 2024 р. може свідчити про погашення раніше залучених кредитів або про відмову від використання довгострокових позикових ресурсів. Натомість зросла роль поточних зобов'язань, обсяг яких наприкінці періоду перевищив рівень 2020 р. майже на 50 %. Така ситуація може створювати додаткове навантаження на ліквідність і потребує підвищеної уваги до управління короткостроковими фінансовими потоками.

Отже, динаміка майна та джерел його формування ПП «АГРО ДІМ-К», відображена на рис. 2.1, загалом характеризує підприємство як таке, що розвивається та нарощує виробничий потенціал. Водночас наявні диспропорції між структурою активів і пасивів, зокрема зростання залежності від поточних зобов'язань, свідчать про необхідність удосконалення фінансової політики з метою підвищення платоспроможності та довгострокової стійкості.

Узагальнюючи результати попереднього аналізу, можна зазначити, що ПП «АГРО ДІМ-К» демонструє тенденцію до розширення діяльності та збільшення ресурсного потенціалу. Водночас наявні зміни у складі оборотних активів і структурі зобов'язань свідчать про потребу більш зваженого управління ліквідністю та підтримання фінансової збалансованості. Саме тому доцільним є подальший розгляд фінансових результатів діяльності підприємства, що дозволяє оцінити, наскільки зростання активів супроводжується підвищенням рівня ефективності та

прибутковості.

Аналіз доходів, витрат і чистого фінансового результату дає можливість простежити реальну віддачу від використання наявних ресурсів, а також виявити ключові фактори, які формують фінансовий результат у динаміці. Особливу увагу при цьому доцільно приділити співвідношенню між обсягами отриманих доходів і понесених витрат, оскільки саме воно визначає фінансову результативність господарської діяльності підприємства.

Динаміка основних показників фінансових результатів ПП «АГРО ДІМ-К» за аналізований відображено на рис. 2.2. Отримані дані дозволяють комплексно оцінити тенденції розвитку підприємства, встановити характер змін чистого фінансового результату та зробити обґрунтовані висновки щодо ефективності його операційної діяльності впродовж досліджуваного періоду.

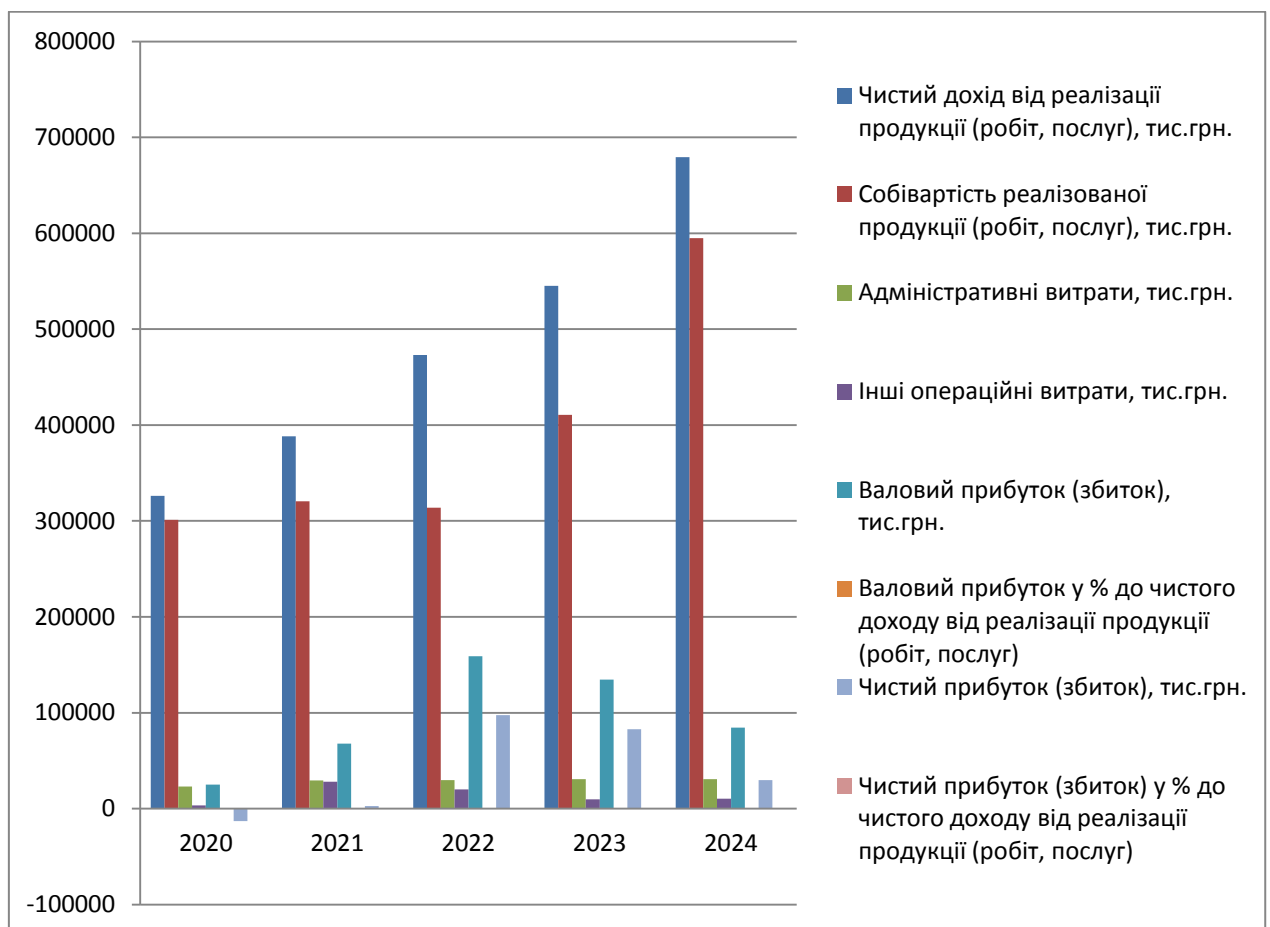

Рис. 2.2. Тенденції зміни доходів, витрат і фінансового результату ПП «АГРО ДІМ-К»

Оцінювання фінансових результатів ПП «АГРО ДІМ-К» за досліджуваний період свідчить про зростання масштабів господарської діяльності та збільшення обсягів реалізації, однак ця тенденція супроводжується нестійкою динамікою прибутковості. Упродовж аналізованого періоду підприємство суттєво наростило чистий дохід від реалізації, який більш ніж удвічі перевищив рівень базового року. Таке зростання може бути пов'язане як із розширенням виробництва і продажів, так і з підвищенням цін на аграрну продукцію або покращенням позицій підприємства на ринку. Водночас майже синхронне зростання собівартості, а в окремі роки – її випереджальні темпи, обмежили позитивний ефект від збільшення доходів.

Найбільш відчутний тиск витрат на фінансові результати спостерігався у 2023-2024 рр., коли збільшення собівартості істотно знизило можливості нарощування прибутку. Це може бути наслідком подорожчання матеріально-технічних ресурсів, енергоносіїв, пально-мастильних матеріалів, а також зростання витрат на оплату праці, що є типовим для аграрних підприємств в умовах нестабільної економічної ситуації. За таких умов зростання валового прибутку в абсолютному вимірі не трансформувалося у пропорційне підвищення рівня рентабельності.

Попри те, що валовий прибуток у цілому за період зріс у кілька разів, його частка у структурі чистого доходу поступово скорочувалася. Це свідчить про зменшення маржинальності виробництва та вказує на погіршення співвідношення між доходами і витратами. Подібна тенденція може бути результатом як внутрішніх чинників, зокрема неефективної витратної політики, так і зовнішніх — коливань ринкових цін та обмежених можливостей оперативного коригування цін на продукцію.

Динаміка чистого фінансового результату також характеризується нестабільністю. Після отримання збитку у 2020 р. підприємству вдалося досягти найкращих показників прибутковості у 2022 р., що може свідчити про сприятливі ринкові умови або успішні управлінські рішення щодо

оптимізації витрат. Однак у наступні роки рівень чистого прибутку знизився, що відображає посилення витратного навантаження та зменшення ефективності операційної діяльності. Частка чистого прибутку у доході, хоча й перевищує рівень базового року, після 2022 р. має чітку тенденцію до скорочення.

У цілому діяльність ПП «АГРО ДІМ-К» залишається прибутковою, однак результати аналізу вказують на потребу вдосконалення управління витратами, перегляду підходів до формування цін та підвищення ефективності використання ресурсів. З огляду на наявні коливання фінансових результатів актуальним є питання здатності підприємства зберігати стабільність функціонування в умовах зростаючих ризиків. Саме тому наступним етапом доцільно розглянути показники фінансової стійкості, динаміка яких відображена на рис. 2.3, що дозволить оцінити рівень залежності підприємства від позикових коштів і його спроможність протидіяти зовнішнім викликам.

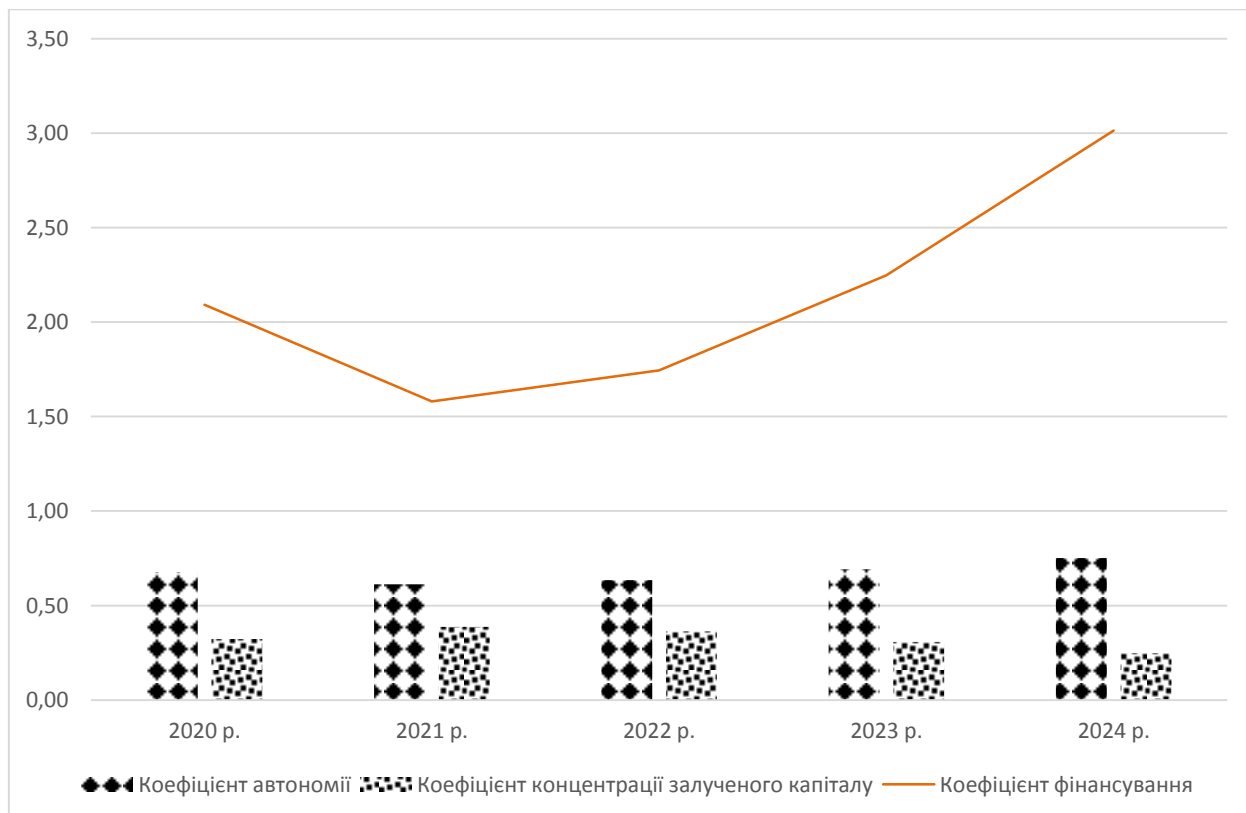

Рис. 2.3. Тенденції зміни показників фінансової стійкості ПП «АГРО ДІМ-К»

Оцінка показників фінансової стійкості ПП «АГРО ДІМ-К» за період 2020-2024 рр. демонструє стабільне зміцнення капітальної структури підприємства та зменшення його залежності від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт автономії протягом усіх років залишався вище нормативного рівня і поступово зростав: з 0,68 у 2020 році до 0,75 у 2024 році. Це свідчить про збільшення частки власного капіталу у структурі фінансування та підвищення стійкості підприємства до зовнішніх ризиків. Позитивна динаміка автономії могла бути забезпечена як за рахунок накопиченого прибутку, так і через дооцінку активів або зменшення залучених ресурсів.

Одночасно спостерігається зниження коефіцієнта концентрації залученого капіталу – з 0,32 до 0,25, що є логічним відображенням зростання автономії. Зменшення частки позикових коштів у структурі капіталу вказує на поступове зменшення боргового навантаження або на більш інтенсивне зростання власного капіталу порівняно з залученими ресурсами. Особливо помітним це стало у 2024 році, що може свідчити про погашення частини зобов'язань або свідоме обмеження використання кредитів у нестабільних ринкових умовах.

Додатковим підтвердженням зміцнення фінансової стійкості є динаміка коефіцієнта фінансування, який зріс із 2,09 до 3,01. Це означає, що на кожному одиницю позикового капіталу припадає все більша частка власних коштів, а у 2024 році власний капітал істотно перевищував залучені ресурси. Така структура капіталу знижує фінансові ризики та підвищує можливості підприємства для самостійного фінансування інвестиційних проектів. Позитивна тенденція може бути результатом накопичення резервів, реінвестування прибутку та відмови від довгострокових зобов'язань.

Отже, протягом аналізованого періоду ПП «АГРО ДІМ-К» суттєво підвищило свою фінансову незалежність, скоротило залежність від кредиторів і створило більш стабільну структуру капіталу. Це сприяє довгостроковому розвитку підприємства, підвищує його інвестиційну

привабливість та здатність протистояти зовнішнім економічним коливанням. Разом із тим навіть за умов посилення фінансової стійкості важливо перевіряти, наскільки підприємство здатне своєчасно виконувати свої поточні зобов'язання. Наступним кроком є аналіз динаміки показників ліквідності, який дає змогу оцінити реальну платоспроможність ПП «АГРО ДІМ-К» за допомогою рис. 2.4.

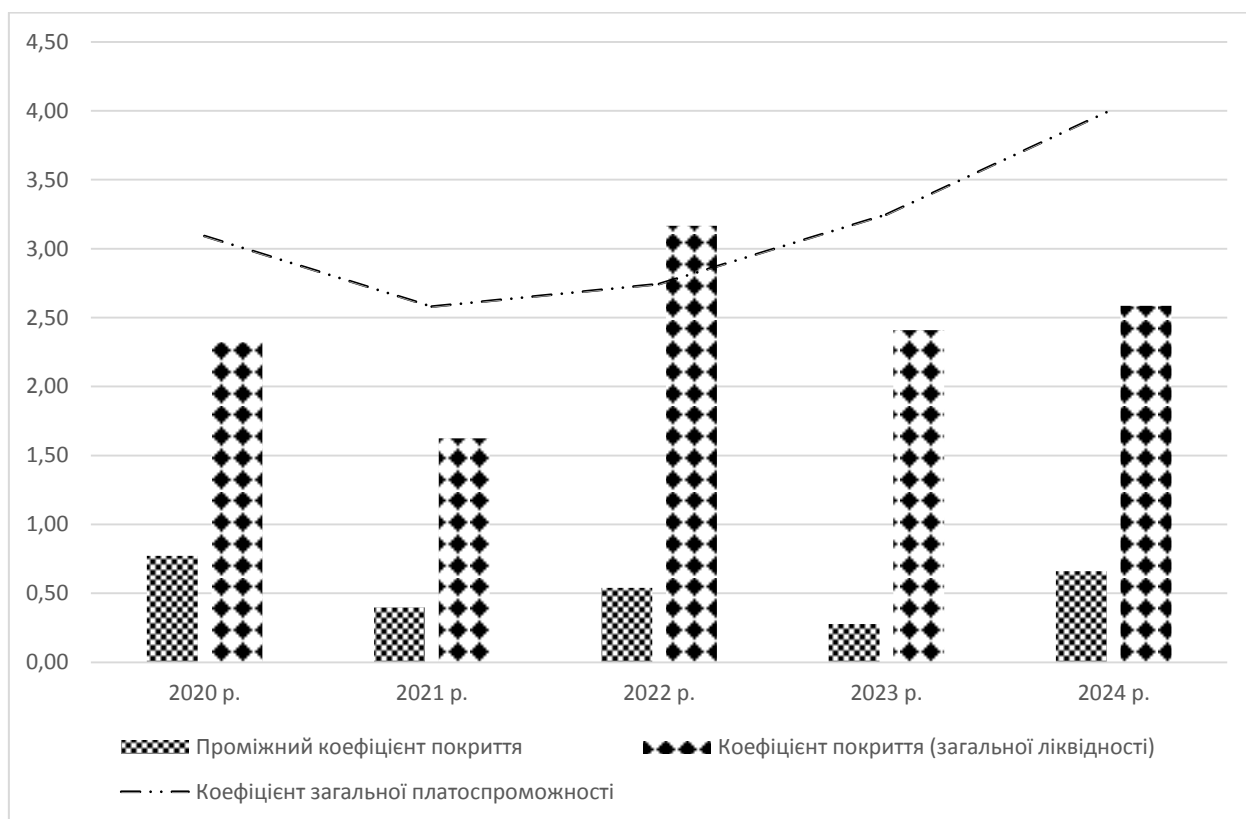

Рис. 2.4. Тенденції змін показників ліквідності ПП «АГРО ДІМ-К»

Оцінка ліквідності ПП «АГРО ДІМ-К» за період 2020-2024 рр. свідчить про нестійкий характер забезпеченості підприємства оборотними активами, необхідними для покриття поточних зобов'язань. Незважаючи на певні коливання, у 2024 році спостерігається помітне покращення фінансового стану, що, ймовірно, пов'язано із збільшенням грошових коштів або зменшенням короткострокових зобов'язань. Проміжний коефіцієнт покриття, який відображає здатність розраховуватися за рахунок високоліквідних активів, протягом періоду показує неоднорідну динаміку: після прийнятного

рівня у 2020 році він знизився у 2021 та 2023 роках, сигналізуючи про потенційні труднощі з оперативною платоспроможністю, та покращився у 2024 році, хоча ще не досяг нормативного значення.

Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності) демонструє коливання, проте загалом утримується на прийнятному рівні. У 2021 році він знизився до 1,62, що відображає тимчасову потребу у додаткових обігових коштах. У 2022 році спостерігається значне підвищення показника, що перевищило норматив більш ніж у півтора рази, імовірно, завдяки збільшенню обсягу запасів та інших оборотних активів. Надалі коефіцієнт зменшився, але залишався вище двох одиниць у 2023–2024 рр., що свідчить про достатній рівень забезпеченості підприємства оборотними ресурсами, хоча й із нерівномірною динамікою.

Показник загальної платоспроможності, що відображає співвідношення всіх активів до зовнішніх зобов'язань, демонструє поступове посилення фінансової позиції підприємства. Після зниження у 2021 році спостерігається стабільне зростання, і у 2024 році він досяг рівня 4,01, що свідчить про значну перевагу активів над зобов'язаннями. Це підтверджує високу здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання навіть у разі несприятливих умов. Позитивну динаміку зумовлює як збільшення активів, так і зменшення довгострокових зобов'язань.

Загалом показники ліквідності ПП «АГРО ДІМ-К» характеризуються змішаною динамікою: попри періоди ризику, підприємство змогло покращити свій фінансовий стан і сформувати достатній запас платоспроможності. Це свідчить про ефективність управління оборотними активами та оптимізації зобов'язань, проте потребує подальшої уваги для підтримання стабільного рівня ліквідних ресурсів і уникнення короткострокових фінансових ризиків.

Комплексний аналіз діяльності підприємства за 2020-2024 рр. дозволяє зробити висновок про його поступальний розвиток. Вартість майна зростає, з переважанням темпів росту основних засобів та оборотних активів, що

відображає нарощування виробничого потенціалу та забезпечення операційної діяльності. Фінансові результати в цілому позитивні, хоча з коливаннями прибутковості, що вказує на необхідність посилення контролю за витратами та удосконалення цінової політики для стабілізації рентабельності.

Отже, аналіз фінансової стійкості підтверджує зміцнення власного капіталу та зменшення залежності від зовнішніх джерел, створюючи надійну основу для довгострокового розвитку і підвищення інвестиційної привабливості. Водночас показники ліквідності вказують на необхідність постійного контролю за оборотними активами та платоспроможністю, щоб забезпечити своєчасне виконання короткострокових зобов'язань і мінімізувати ризики фінансової нестабільності. Підприємство має міцну базу для подальшого зростання, проте потребує системного підходу до управління фінансами та ресурсами для підтримання стабільності й ефективності діяльності.

2.2. Організація діяльності служби економічної безпеки підприємства та оцінка її ефективності за ключовими компонентами

Безпека підприємницької діяльності ПП «АГРО ДІМ-К» значною мірою залежить від того, наскільки працівники дотримуються встановлених правил і внутрішніх положень підприємства. На жаль, на багатьох підприємствах, зокрема й у нашому, цій сфері не завжди приділяють достатню увагу. Аналіз показує, що основною причиною фінансових втрат є недостатньо організована робота служби економічної безпеки та халатність окремих працівників, які не дотримуються положень щодо забезпечення безпеки.

Існують два основні підходи до організації служби безпеки. Перший полягає у швидкому створенні служби у відповідь на вже наявні загрози та

ризиками, що дозволяє хоча б частково нейтралізувати негативні наслідки та підготуватися до подальших загроз. Другий підхід передбачає детальне попереднє дослідження стану безпеки підприємства, виявлення потенційних каналів витоку інформації та слабких місць, а вже після цього впровадження комплексних заходів із забезпечення безпеки.

Для ефективного побудування системи економічної безпеки необхідно чітко визначити завдання служби. У ПП «АГРО ДІМ-К» одним із перших кроків є виявлення інформації, що становить комерційну таємницю. Підприємство має затверджений перелік таких даних і встановлені терміни їхнього зберігання. Крім того, виділено категорії носіїв комерційної інформації, до яких належать працівники, документи та технічні засоби обробки, зберігання й передачі даних.

Важливим елементом забезпечення безпеки є контроль переміщення інформації за межі підприємства. У ПП «АГРО ДІМ-К» існує схема, яка показує маршрути передачі конфіденційних даних та визначає відповідальних осіб, які несуть відповідальність за розголошення комерційної таємниці.

Наразі на підприємстві не створено окрему службу фінансово-економічної безпеки, а її функції виконують директор і фінансовий директор. Частково ці обов'язки виконують також головний бухгалтер, головний економіст та менеджери. Джерелами комерційної інформації є внутрішня документація підприємства, включно з наказами, бізнес-планами, вхідними та вихідними документами, листуванням та нормами витрат матеріалів.

Для посилення контролю та запобігання несанкціонованому доступу на територію підприємства на вході встановлено контрольно-пропускний пункт. Працівники мають ключі для входу, а відвідувачі допускаються лише за наявності конкретної мети та після перевірки відповідальними особами. На вході також працює система спостереження, яка дозволяє визначити особу відвідувача і прийняти рішення про допуск.

Ключову роль у збереженні комерційної таємниці відіграє кадрова

служба, яка ретельно перевіряє працівників при прийомі на роботу, а також проводить контроль і після звільнення співробітників, якщо виникають сумніви щодо їхньої доброчесності.

Для оцінки рівня економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» проводиться порівняння розрахункових показників із фактичними даними. Особливу увагу приділяють фінансовій складовій, оцінюючи достатність коштів для забезпечення виробничо-збутової діяльності підприємства та своєчасного виконання фінансових зобов'язань.

Оціночними показниками для оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства є:

1. E_c – надлишок (+) або дефіцит (-) оборотних коштів (E_e), необхідних для формування запасів і покриття витрат (Z), пов'язаних із господарською діяльністю підприємства:

$$E_e = BK - A1 = 81963 - 50349 = 31614 \quad (2.1)$$

$$E_c = E_e - Z = 31614 - (29665 + 18262) = -16313 \quad (2.2)$$

2. $\pm E_T$ – надлишок або брак власних оборотних коштів, а також середньо- і довгострокових кредитів і позик (K):

$$E_T = (E_e + K) - Z = (31614 + 16398) - 47927 = 85 \quad (2.3)$$

3. $\pm E_H$ – надлишок або брак власних оборотних коштів, а також довго-, середньо- і короткострокових кредитів і позик (K_T):

$$E_H = (E_e + K_T + K) - Z = (31614 + 6046 + 16398) - 47927 = 6131 \quad (2.4)$$

Проведений аналіз показує, що фінансова забезпеченість підприємства знаходиться в задовільному стані: хоча спостерігається дефіцит оборотних коштів, пов'язаний із господарською діяльністю, надлишок власних оборотних коштів дозволяє компенсувати його.

Для оцінки інформаційної складової обчислюємо наступні коефіцієнти:

Коефіцієнт повноти інформації (K_p):

$$K_p = K_z / K_{gr} = 1300 / 2400 = 0,541 \quad (2.5)$$

Коефіцієнт суперечності інформації (K_c):

$$K_c = 11 / 13 = 0,85 \quad (2.6)$$

Коефіцієнт точності інформації (Кт):

$$K_T = 900 / 1300 = 0,691 \quad (2.7)$$

Рівень інформаційної безпеки визначається як добуток коефіцієнтів:

$$\text{Рівень} = 0,541 * 0,85 * 0,691 = 0,318 \quad (2.8)$$

Отже, інформаційна складова підприємства відповідає середньому рівню безпеки.

Інтелектуальна складова оцінюється за допомогою наступних показників:

Коефіцієнт кваліфікації працівників (Кк):

$$K_k = 22 / 60 = 0,367 \quad (2.9)$$

Інтелектуальноозброєність (Іо):

$$I_o = 924 / 60 = 15,41 \quad (2.10)$$

Норма доходності співробітників від використання інтелектуальної власності (Нд), тис. грн:

$$N_d = 4987,5 / 60 = 83,13 \quad (2.11)$$

Загальний коефіцієнт:

$$I = 4*0,5 + 3*0,25 + 4*0,25 = 3,76 \quad (2.12)$$

Кадрова складова показує кадрову забезпеченість підприємства.

Розрахунок рівня безпеки проводиться за такими показниками:

Коефіцієнт плинності кадрів (Кпл):

$$K_{пл} = 1 / 60 = 0,017 \quad (2.13)$$

Коефіцієнт фізичного старіння кадрів (Кфс):

$$K_{фс} = 13 / 60 = 0,217 \quad (2.14)$$

Фондоозброєність працівників (Фо), тис. грн:

$$F_o = (7731 + 168) / 60 = 127,85 \quad (2.15)$$

Фондоозброєність працівників фондами невиробничого призначення (Фно), тис. грн.:

$$F_{но} = 87,8 \quad (2.16)$$

Загальний показник кадрової безпеки:

$$K_d = 4*0,25 + 4*0,2 + 3*0,35 + 3*0,2 = 3,46 \quad (2.17)$$

Техніко-технологічна складова оцінює відповідність використовуваного обладнання та технологій сучасним стандартам.

Загальний коефіцієнт:

$$1*0,25 + 3*0,5 + 1*0,25 = 2,01 \quad (2.18)$$

Патентів немає, проте частина обладнання досить сучасна.

Політико-правова складова оцінює судові та арбітражні справи, витрати на юридичне забезпечення та штрафні санкції. Загальний коефіцієнт:

$$3*0,25 + 2*0,25 + 3*0,25 = 2,01 \quad (2.19)$$

Рівень достатній, незважаючи на поодинокі судові справи та сплату штрафів.

Силова складова визначається за часткою витрат на охорону підприємства та забезпеченістю персоналом охорони:

$$\text{Витрати на охорону} = 45625 / 10063250 = 0,045 \quad (2.20)$$

$$\text{Забезпеченість працівників охороною} = 2 / 60 = 0,034 \quad (2.21)$$

Загальний коефіцієнт:

$$1*0,5 + 2*0,5 = 1,51 \quad (2.22)$$

Силова складова знаходиться на низькому рівні і потребує додаткових фінансових вкладень (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Оцінка економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» за окремими складовими

Назва складової безпеки	Максимальний рівень	Фактичний рівень	Відносна оцінка
Інтелектуальна	4	3,76	0,94
Кадрова	4	3,46	0,87
Техніко-технологічна	4	2,01	0,50
Політико-правова	3	2,01	0,67
Інформаційна	3	0,31	0,31
Силова	3	0,50	0,50
Фінансова	5	0,12	0,12

Щоб наочно відобразити рівень економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К», пропонуємо переглянути результати оцінки у вигляді діаграми (Рис. 2.5.), де радіус-вектори відображають значення кожної складової економічної безпеки.

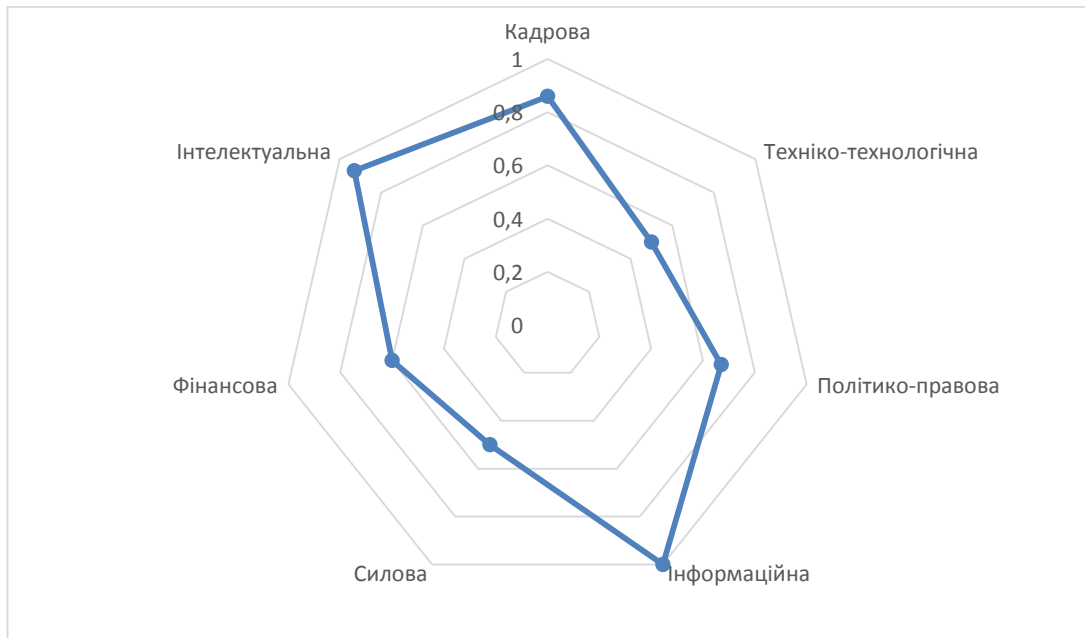

Рис. 2.5. Схема рівнів економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К»

Отже, після проведення оцінки рівня економічної безпеки на ПП «АГРО ДІМ-К» можна зробити висновок, що загальний стан безпеки підприємства є задовільним. Безпека підприємницької діяльності забезпечується тим, наскільки працівники дотримуються встановлених правил і внутрішніх регламентів підприємства. Джерелами інформації, що становить комерційну таємницю, на ПП «АГРО ДІМ-К» є внутрішня документація підприємства. Для збереження конфіденційної інформації на підприємстві впроваджуються різноманітні заходи контролю та обліку. Оцінка показала, що, хоча загальний рівень економічної безпеки є задовільним, найнижчі показники спостерігаються у силовій та техніко-технологічній складових, тому саме цим аспектам слід приділити особливу увагу для підвищення ефективності системи безпеки.

2.3. Аналіз поточного стану захисту комерційної та конфіденційної інформації на ПП «АГРО ДІМ-К»

У цьому розділі проведено аналіз ефективності заходів із захисту комерційної та конфіденційної інформації на ПП «АГРО ДІМ-К», що працює у сфері сільськогосподарського виробництва. Метою дослідження є визначення рівня ефективності існуючих заходів безпеки, виявлення потенційних загроз і вразливостей, а також визначення напрямів для їх удосконалення.

На першому етапі було здійснено оцінку поточного стану системи управління комерційною таємницею. В межах цього етапу проводилося порівняння чинних політик, процедур та технічних засобів захисту з міжнародними стандартами та кращими практиками у сфері захисту інформації. Основними орієнтирами для оцінки були ISO 27001 (стандарт щодо систем управління інформаційною безпекою), NIST Cybersecurity Framework, CIS Controls та GDPR.

Результати аналізу показали, що система управління комерційною таємницею на ПП «АГРО ДІМ-К» відповідає стандартам на середньому рівні. Виявлено, що частина політик і процедур лише частково відповідає вимогам ISO 27001, а деякі рекомендації NIST і CIS Controls виконані неповно. Основними причинами невідповідності є недостатньо деталізована документація, а також обмежена увага до перевірки ефективності контрольних заходів.

Для підвищення рівня захисту інформації підприємству необхідно переглянути та оновити політики і процедури безпеки, забезпечити їх повне впровадження, а також впровадити постійний моніторинг та оцінку виконання стандарту ISO 27001 для підтримки системи у стані постійного вдосконалення.

При аналізі відповідності NIST Cybersecurity Framework було виявлено окремі прогалини, зокрема недостатній контроль доступу до конфіденційних

даних та неповний моніторинг подій. Аналіз виконання рекомендацій CIS Controls показав, що деякі контрольні заходи недостатньо інтегровані через відсутність відповідних технічних рішень або процедур, особливо у сфері виявлення та реагування на інциденти.

Далі було проведено оцінку потенційних загроз та вразливостей. Основна увага приділялася технічним ризикам, загрозам соціальної інженерії та внутрішнім ризикам, що можуть виникати від співробітників. Технічні загрози включають використання застарілих програмних засобів та вразливостей мережевої інфраструктури. Соціальна інженерія вивчалася як можливість отримання неправомірного доступу через маніпуляції з працівниками. Внутрішні загрози пов'язані з неналежним дотриманням процедур безпеки або недостатньою кваліфікацією персоналу.

Оцінка існуючих заходів захисту показала, що система має певні сильні сторони, але потребує удосконалення. Зокрема, мережеві файрволи, антивірусне програмне забезпечення та системи виявлення вторгнень потребують оновлення до сучасних версій. Виявлено прогалини у процесах виявлення певних типів загроз, що зумовлює затримки у реагуванні на інциденти.

Механізми реагування на атаки та порушення безпеки, включаючи процедури аналізу та відновлення, в цілому функціонують, проте є потенціал для підвищення швидкості реагування та ізоляції загроз, що забезпечить більш оперативну реакцію підприємства. Основні виявлені загрози для захисту комерційної таємниці на ПП «АГРО ДІМ-К» відображено на рисунку 2.6.

Процедурні заходи, такі як встановлення правил доступу до інформації та процедури аутентифікації, показали свою дієвість. Водночас існує потреба у вдосконаленні процесів, зокрема щодо моніторингу активності користувачів та аналізу підозрілих або нетипових дій, що дозволить швидше виявляти потенційні загрози.

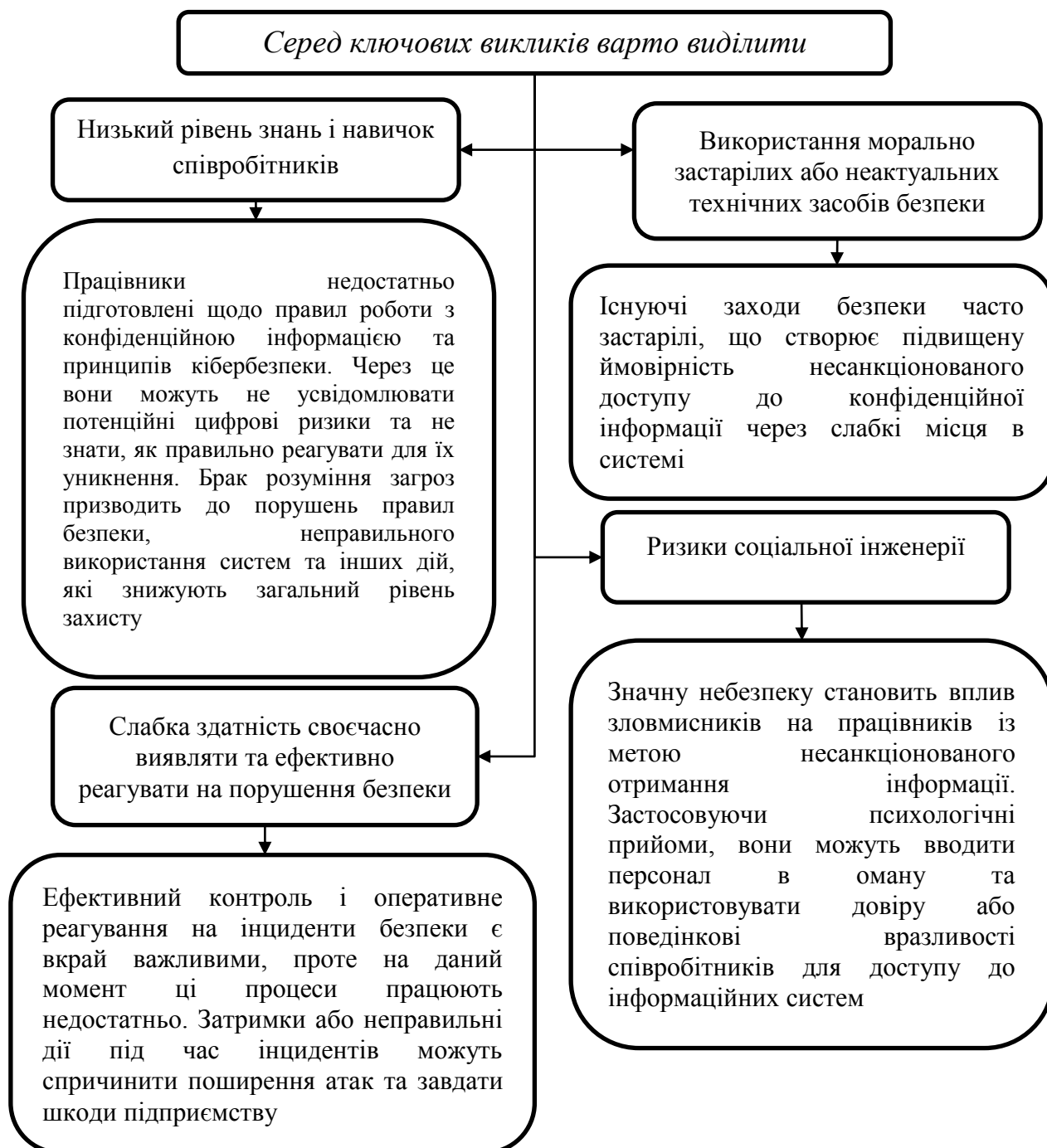

Рис. 2.6. Схема виявлених загроз захисту комерційної таємниці на ПП «АГРО ДІМ-К»

Поточний стан захисту комерційної інформації на підприємстві характеризується наявністю як технічних, так і організаційних проблем. До організаційних аспектів належить недостатньо розроблена документація політик і процедур, низький рівень знань персоналу з питань кібербезпеки, а

також не повністю налагоджене управління ризиками та реагування на інциденти. З технічного боку виявлено вразливості у програмному забезпеченні та інфраструктурі, обмежену ефективність захисних засобів, таких як антивіруси та брандмауери, а також відсутність належного шифрування та механізмів ідентифікації користувачів. У зв'язку з цим важливо детально проаналізувати кожну проблему і сформулювати комплексний план щодо посилення захисту комерційної інформації.

На основі отриманих результатів були розроблені рекомендації для підвищення рівня безпеки, оновлення політик і процедур та покращення знань персоналу в сфері кібербезпеки. Одним із пріоритетних напрямів є підвищення обізнаності працівників щодо правил роботи з конфіденційними даними та основ кібербезпеки. Для цього пропонується організувати навчальні заходи, зокрема семінари, тренінги або вебінари, що допоможуть співробітникам краще усвідомлювати потенційні ризики та засоби їх запобігання.

Наступним пріоритетом є модернізація технічних засобів захисту. Рекомендується оновити програмне забезпечення до сучасних версій, що усувають відомі вразливості, впровадити сучасні системи моніторингу безпеки та новітні антивірусні рішення.

Ще одним важливим напрямом є вдосконалення політик і процедур щодо комерційної таємниці. Це передбачає розробку чітких правил доступу до конфіденційної інформації, введення процедур контролю за змінами, а також регулярний перегляд і актуалізацію політик з урахуванням нових загроз і змін у законодавстві.

Останнім пріоритетом є посилення системи моніторингу та реагування на інциденти безпеки. Запровадження автоматизованих систем виявлення порушень, покращення контролю та аналізу подій, а також створення оперативних і ефективних процедур реагування на загрози дозволять швидко локалізувати проблеми і мінімізувати можливу шкоду підприємству.

Висновки до розділу 2

1. Аналіз фінансово-економічного стану ПП «АГРО ДІМ-К» за період 2020-2024 рр. свідчить про поступальний розвиток підприємства та зміцнення його ресурсного потенціалу. Сукупна вартість майна зросла майже на 46 %, при цьому оборотні активи збільшилися більш ніж на 60 %, а власний капітал зріс на 62 %, що свідчить про підвищення фінансової незалежності та стійкості до зовнішніх ризиків. Одночасно відзначається нарощування основних засобів і довгострокових біологічних активів, що забезпечує безперервність виробничих процесів і підвищує конкурентоспроможність. Фінансові результати демонструють позитивну динаміку: чистий дохід від реалізації у 2024 р. більш ніж удвічі перевищив рівень 2020 р., хоча коливання витрат і собівартості впливали на стабільність прибутковості. Показники фінансової стійкості покращились: коефіцієнт автономії зріс до 0,75, коефіцієнт фінансування – до 3,01, що підтверджує зниження залежності від позикових коштів. Ліквідність підприємства загалом підтримується на достатньому рівні, хоча відзначаються періоди коливань, що вимагають уваги до управління оборотними активами. У цілому ПП «АГРО ДІМ-К» має міцну фінансову базу для подальшого розвитку, проте потребує вдосконалення управління витратами та підтримки стабільного рівня платоспроможності для мінімізації фінансових ризиків.

2. Аналіз організації діяльності служби економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» показав, що загальний рівень захищеності підприємства є задовільним, проте існують суттєві резерви для покращення окремих компонентів. Фінансова складова забезпечена в межах допустимого рівня, дефіцит оборотних коштів компенсується надлишком власних ресурсів. Інформаційна та інтелектуальна складові демонструють середній та високий рівень безпеки (коефіцієнти 0,318 і 3,76 відповідно), кадрова безпека оцінюється як достатня (3,46), а політико-правова та техніко-технологічна – на середньому рівні (2,01). Найнижчі показники спостерігаються у силовій

(1,51) та фінансовій (0,12) складових, що свідчить про потребу додаткових ресурсів на охорону та зміцнення матеріально-технічної бази. Отже, для підвищення ефективності системи економічної безпеки підприємству доцільно зосередитися на вдосконаленні технічного оснащення, посиленні фізичної охорони та оптимізації фінансових потоків, що дозволить забезпечити комплексний захист комерційної інформації та стабільність господарської діяльності.

3. Аналіз поточного стану захисту комерційної та конфіденційної інформації на ПП «АГРО ДІМ-К» показав, що система забезпечення інформаційної безпеки перебуває на середньому рівні. Основні сильні сторони – наявність процедур доступу до даних, контрольно-пропускного режиму та базових технічних засобів захисту. Водночас виявлені суттєві вразливості: застаріле програмне забезпечення, неповне впровадження стандартів ISO 27001 і NIST, обмежений моніторинг подій та внутрішні ризики від недотримання працівниками правил безпеки. Для підвищення рівня захисту комерційної інформації доцільно модернізувати технічні засоби, оновити політики і процедури, запровадити постійний моніторинг та реагування на інциденти, а також підвищити обізнаність персоналу. Комплексне впровадження цих заходів дозволить знизити ризики витоку інформації, підвищити оперативність реагування та забезпечити більш надійний захист конфіденційних даних підприємства.

4. Щоб забезпечити безперебійну діяльність підприємства, доцільно сформувати окремий підрозділ економічної безпеки, який здійснюватиме контроль фінансових ризиків, охорону інформаційних ресурсів, підтримку кадрової безпеки та розробку заходів для запобігання кризовим ситуаціям.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПП «АГРО ДІМ-К» В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ ШАХРАЙСТВА

3.1. Напрями вдосконалення системи інформаційної та фінансово-економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» в умовах підвищених ризиків шахрайства

Для підвищення ефективності системи інформаційної та фінансово-економічної безпеки в умовах підвищених ризиків шахрайства необхідно впровадити комплекс організаційних, технічних та кадрових заходів. Основна мета таких заходів полягає у зменшенні можливих фінансових втрат, посиленні контролю за обігом комерційної та конфіденційної інформації та створенні умов для стабільного функціонування підприємства.

До першого напрямку належить посилення інформаційної безпеки. Воно передбачає оновлення політик та процедур обробки комерційної та конфіденційної інформації відповідно до міжнародних стандартів ISO 27001 та NIST Cybersecurity Framework, впровадження сучасних технічних засобів захисту, таких як автоматизовані системи моніторингу мережевої активності, антивірусне програмне забезпечення останніх версій та механізми шифрування даних, а також регулярне навчання працівників щодо правил роботи з конфіденційною інформацією та запобігання соціальній інженерії.

Другий напрям охоплює підвищення фінансово-економічної безпеки. Це включає впровадження системи регулярного моніторингу оборотних коштів, контролю дебіторської та кредиторської заборгованості, використання аналітичних інструментів для виявлення підозрілих фінансових операцій та оптимізацію структури капіталу для зменшення залежності від короткострокових зобов'язань.

Третій напрям спрямований на посилення кадрової та організаційної

безпеки. Рекомендується створення окремого підрозділу економічної безпеки, який координуватиме заходи з фінансового контролю, захисту інформації, кадрового моніторингу та антикризового управління. Також необхідно здійснювати регулярний контроль дотримання внутрішніх регламентів, оцінювати кваліфікацію та добросесність персоналу для мінімізації внутрішніх загроз.

Четвертий напрям стосується вдосконалення системи моніторингу та реагування на ризики. До ключових заходів належать розробка автоматизованих алгоритмів виявлення потенційно небезпечних операцій, впровадження стандартизованих процедур реагування на інциденти та регулярна перевірка ефективності контрольних заходів із подальшою корекцією системи безпеки.

Загальний комплекс заходів за цими напрямками представлено у вигляді таблиці 3.1.

Система економічної безпеки підприємства охоплює комплекс заходів, спрямованих на захист його фінансових, інформаційних, кадрових та операційних ресурсів від потенційних загроз. Вона забезпечує стабільність і безперервність діяльності, підвищує ефективність управління ризиками та створює умови для довгострокового розвитку і зростання підприємства. Основні функціональні цілі, яких прагне досягти система економічної безпеки, наведені на рис. 3.1.

Щоб ефективно сформувати систему економічної безпеки на підприємстві, необхідно провести аналіз можливих і реально існуючих загроз, які можуть негативно вплинути на фінансово-економічний стан та стабільність діяльності підприємства. Основні потенційні та реальні ризики, що здатні впливати на економічну безпеку, представлені на рис. 3.2.

Для ефективного функціонування системи захисту комерційної та конфіденційної інформації на ПП «АГРО ДІМ-К» необхідно дотримуватися певних умов. Насамперед, слід забезпечити узгодженість фінансових, виробничих, комерційних та операційних процесів підприємства.

Таблиця 3.1

Напрями вдосконалення системи інформаційної та фінансово-
економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» в умовах підвищених ризиків
шахрайства

Напрямок вдосконалення	Зміст заходів	Очікуваний результат
Інформаційна безпека	Оновлення та уніфікація політик і процедур захисту інформації; впровадження сучасних технічних засобів захисту (моніторинг, антивірусні системи, шифрування); проведення навчань для персоналу.	Зниження ризику витоку інформації, підвищення рівня захисту комерційної таємниці.
Фінансово-економічна безпека	Моніторинг оборотних коштів та заборгованості; використання аналітичних інструментів для виявлення підозрілих операцій; оптимізація структури капіталу.	Мінімізація фінансових втрат, підвищення фінансової стійкості підприємства.
Кадрова та організаційна безпека	Створення підрозділу економічної безпеки; контроль дотримання внутрішніх регламентів; оцінка кваліфікації та доброчесності персоналу.	Зменшення внутрішніх загроз і випадків шахрайства, підвищення дисципліни персоналу.
Моніторинг і реагування на ризики	Запровадження автоматизованих алгоритмів виявлення ризиків; розробка процедур реагування на інциденти; регулярний перегляд системи контролю.	Оперативне реагування на загрози та мінімізація можливих збитків.

Всі структурні підрозділи повинні діяти скоординовано, що сприяє загальному підвищенню рівня інформаційної безпеки. Важливо провести оцінку даних і об'єктів, що підлягають захисту, а також розробити і погодити заходи безпеки до їх впровадження на підприємстві.

Для охорони комерційної таємниці на ПП «АГРО ДІМ-К» діє внутрішній порядок роботи з інформацією та регламент доступу до неї. Цей порядок включає адміністративні, правові, організаційні, фінансові та соціально-психологічні заходи, які відповідають нормам законодавства України та внутрішнім розпорядчим документам, що затверджуються керівником підприємства.

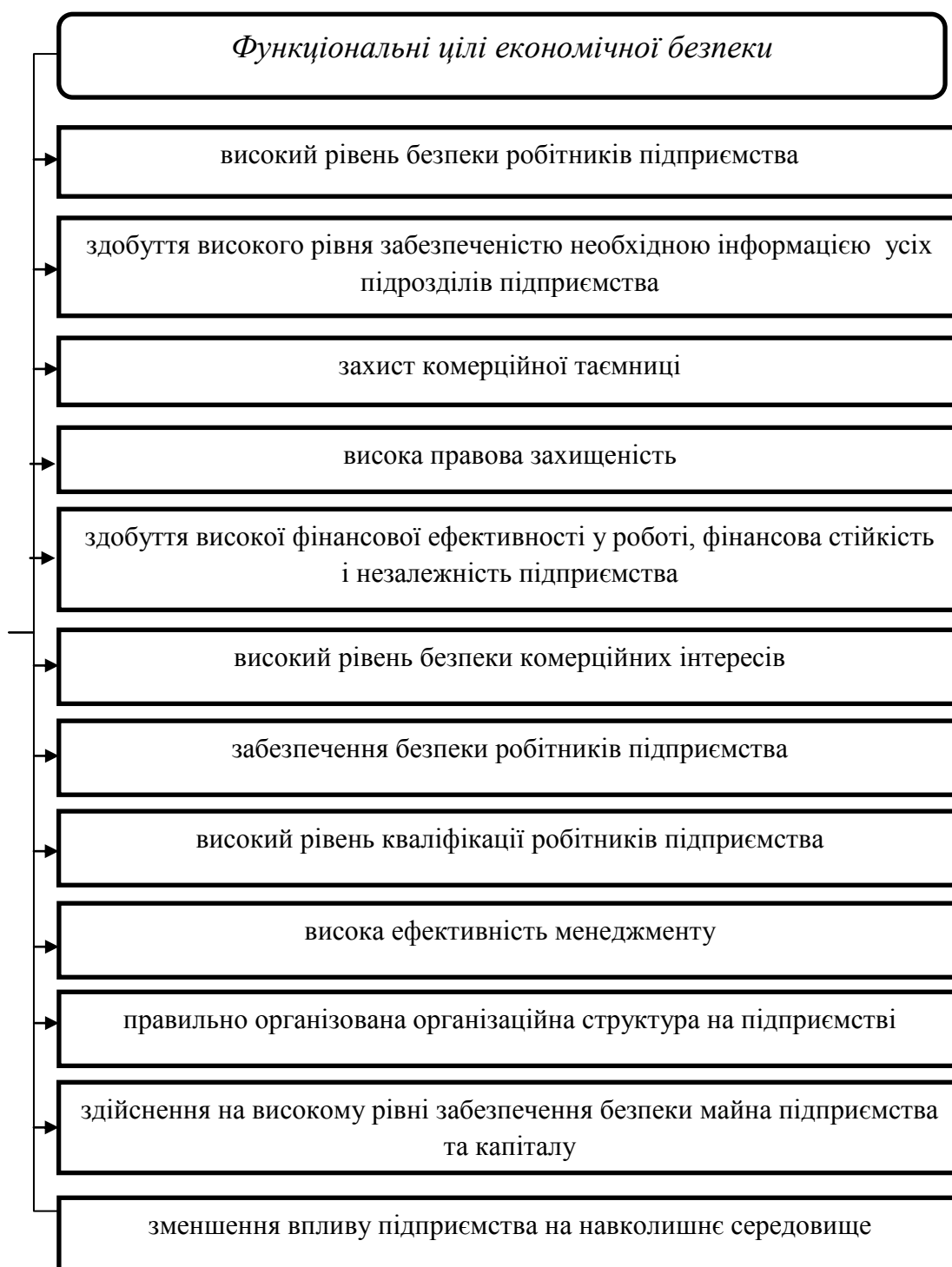

Рис. 3.1. Основні функціональні завдання системи економічної безпеки

До умов ефективного захисту комерційної таємниці належать:

- узгодженість діяльності підрозділів для вирішення виробничих, комерційних, фінансових та режимних завдань;
- дотримання координації заходів безпеки всіма зацікавленими структурними підрозділами;

- розробка режимних заходів на початковому етапі перед проведенням контролю та впровадженням безпекових процедур.

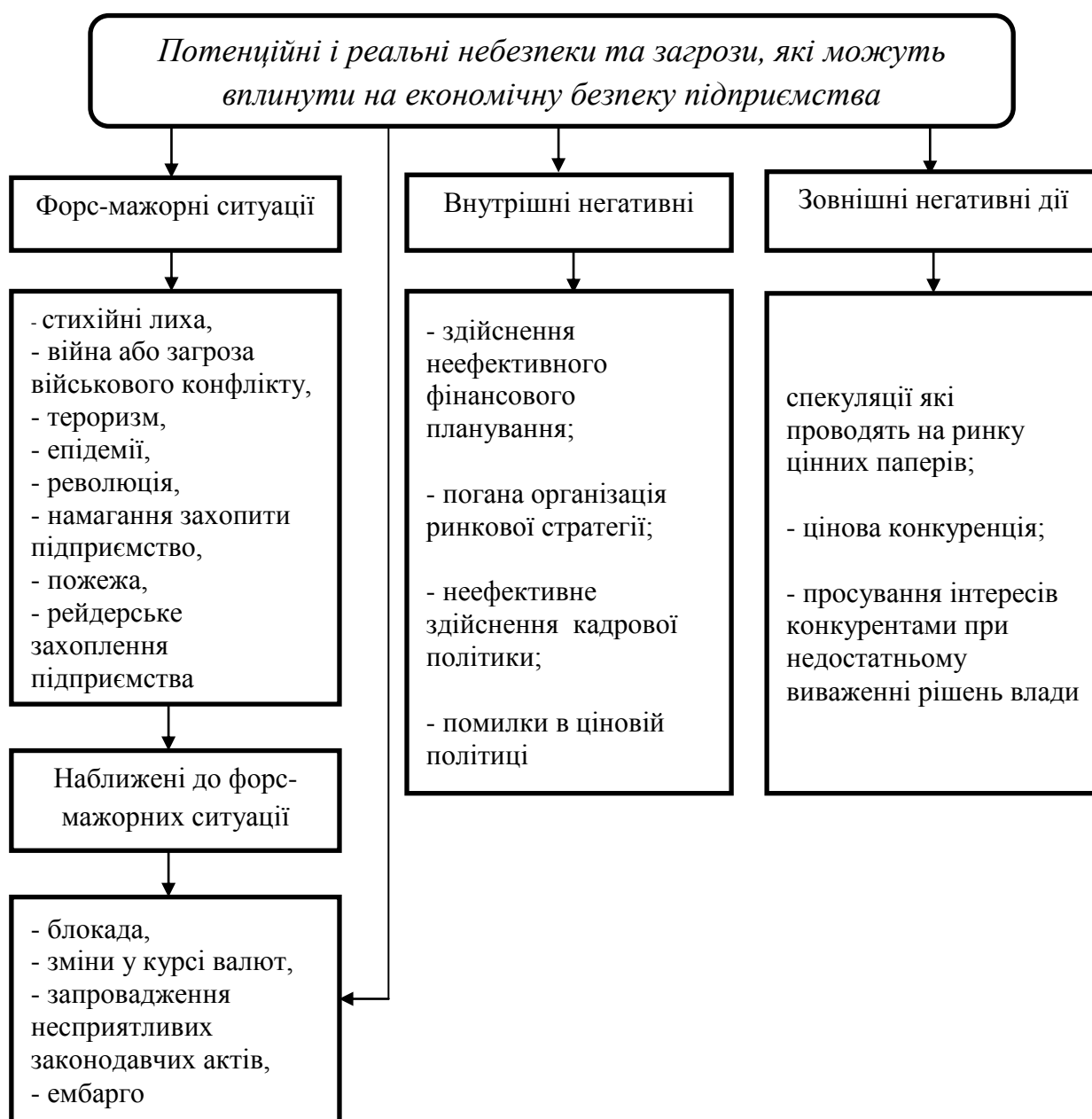

Рис. 3.2. Основні потенційні та фактичні загрози, що можуть впливати на економічну безпеку ПП «АГРО ДІМ-К»

Для мінімізації ризиків внутрішніх загроз доцільно перевіряти не лише порядок зберігання комерційної інформації, а й ставлення працівників до своїх службових обов'язків. Особливу увагу слід звертати на поведінку співробітників при роботі з документами, а також на несподіваний інтерес до

діяльності інших підрозділів.

Визначати потенційно небезпечних працівників можна за такими ознаками: спонтанний інтерес до даних, які становлять комерційну таємницю; підвищена увага до роботи інших підрозділів; зміни поведінки у спілкуванні з колегами; різке зростання витрат або придбання дорогого майна.

Для забезпечення належного обліку та збереження паперових документів із комерційною інформацією на ПП «АГРО ДІМ-К» розроблені рекомендації щодо їх оформлення (рис. 3.3).

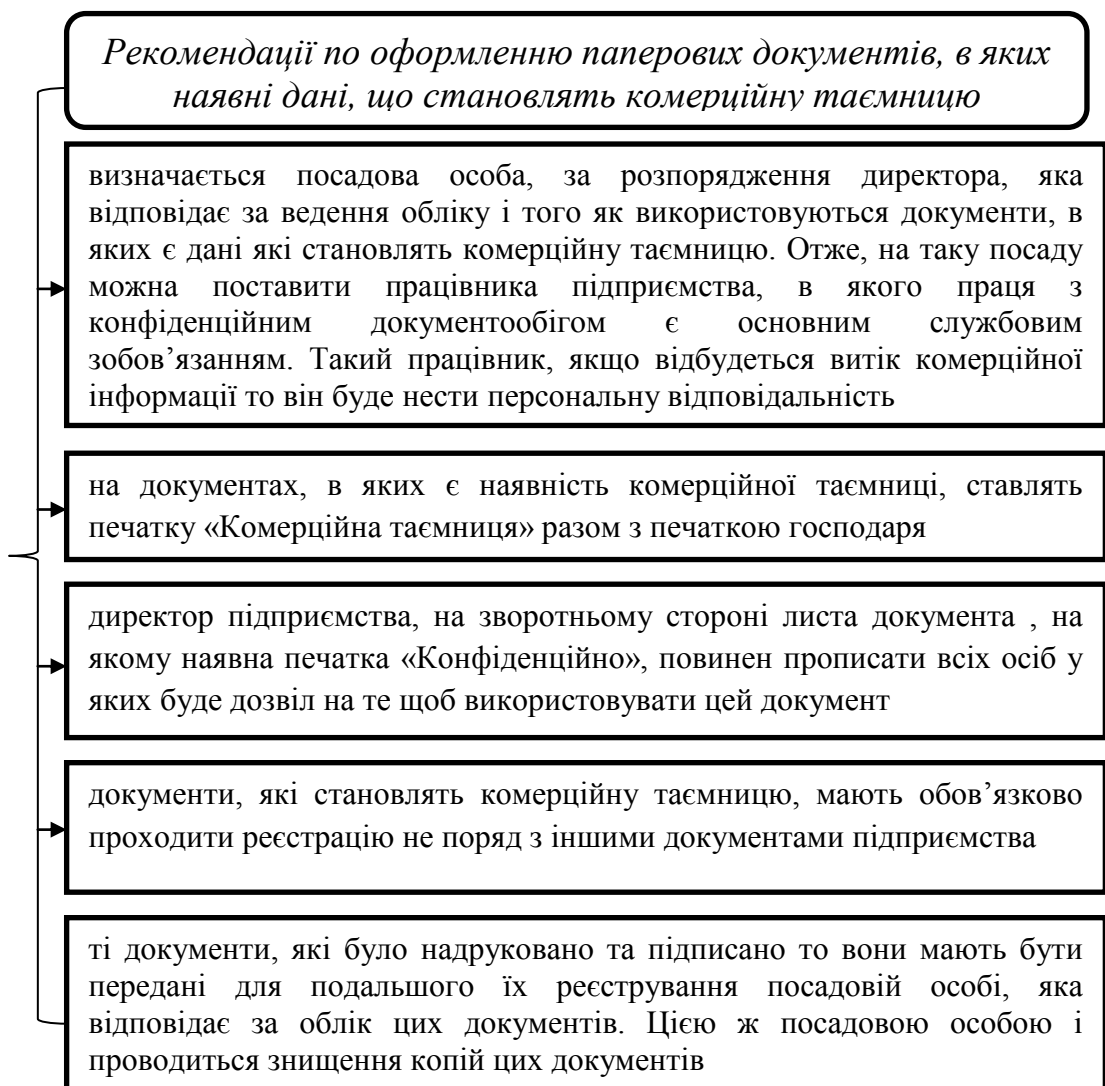

Рис. 3.3. Рекомендації ПП «АГРО ДІМ-К» щодо оформлення та зберігання паперових документів, що містять комерційну таємницю

Суттєвою проблемою є відсутність окремого підрозділу, який би відповідав за фінансово-економічну безпеку на ПП «АГРО ДІМ-К». На даний момент ці функції виконують директор та фінансовий директор, а частково – головний бухгалтер, головний економіст і менеджери, що ускладнює комплексний контроль за безпекою.

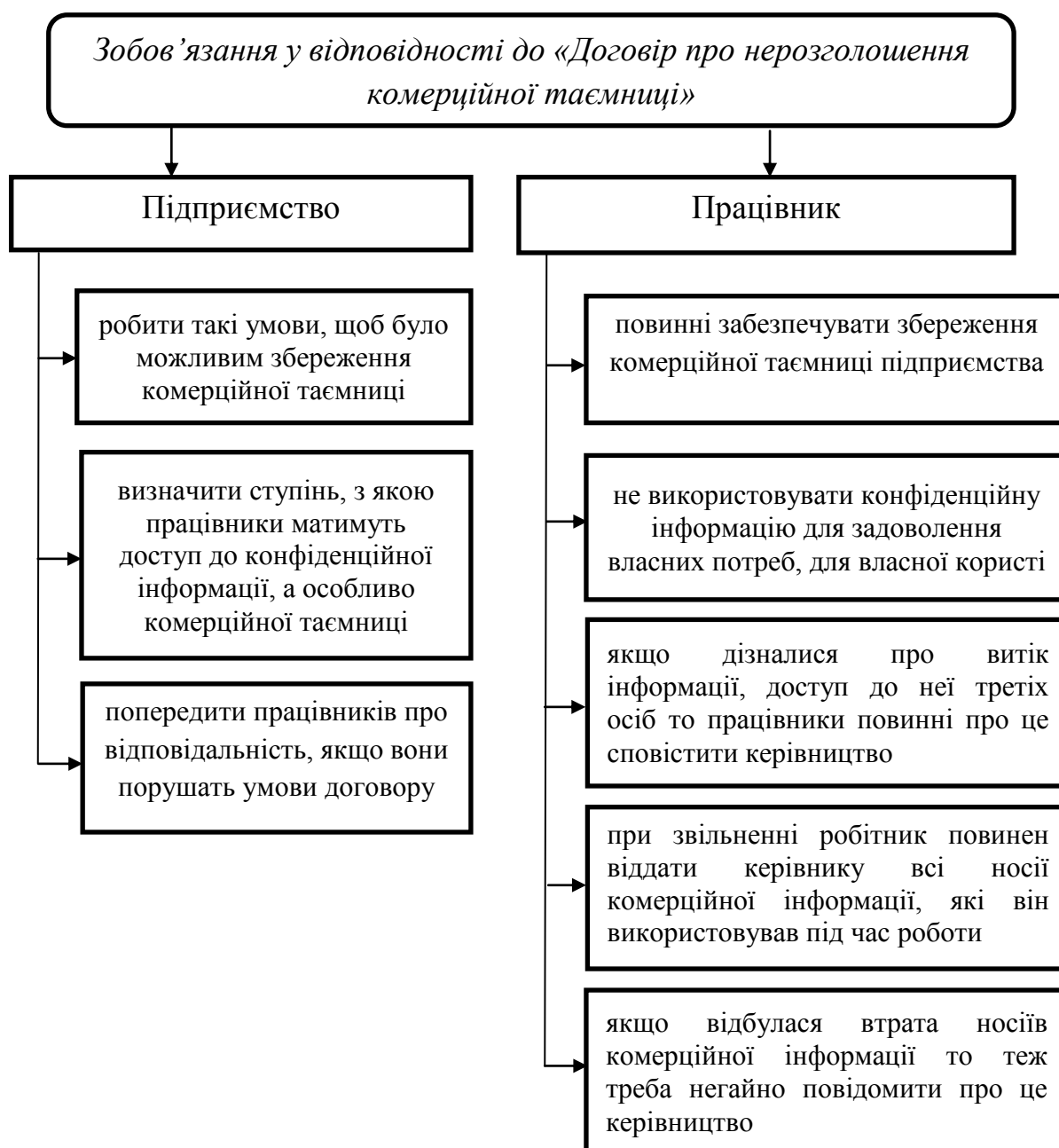

Рис. 3.4. Розроблені зобов'язання сторін відповідно до «Договору про нерозголошення комерційної таємниці» для ПП «АГРО ДІМ-К»

Враховуючи значне навантаження на керівництво та неможливість відстежити всі нюанси безпеки, доцільно рекомендувати призначити одного з бухгалтерів відповідальним за фінансово-економічну безпеку з відповідною матеріальною компенсацією за додаткові обов'язки.

Крім того, важливим заходом є організація регулярних тренінгів для персоналу щодо правил роботи з комерційною інформацією та можливих наслідків її розголошення. Такі навчання допоможуть підвищити обізнаність співробітників і зменшити ризики випадкового або умисного витоку даних.

На сьогодні ПП «АГРО ДІМ-К» не укладає «Договір про нерозголошення комерційної таємниці», який дозволив би юридично захистити конфіденційну інформацію. Такий документ регламентує порядок роботи працівників з інформацією та визначає відповідальність у разі її розголошення.

Рекомендується запровадити укладання таких договорів для всіх співробітників, які мають доступ до комерційної інформації, що є конфіденційною.

На рис. 3.4 наведено узагальнені зобов'язання сторін відповідно до «Договору про нерозголошення комерційної таємниці».

Отже, для ефективного збереження комерційної інформації на ПП «АГРО ДІМ-К» усі структурні підрозділи мають діяти узгоджено та координовано. Рекомендується наділити одного з працівників обов'язками з контролю фінансово-економічної безпеки, регулярно проводити навчальні тренінги щодо правил поводження з конфіденційними даними, а також запровадити укладання «Договору про нерозголошення комерційної таємниці» для співробітників, які мають доступ до критичної інформації.

3.2. Поліпшення інформаційного забезпечення системи захисту комерційної таємниці ПП «АГРО ДІМ-К»

В умовах підвищених ризиків шахрайства, цифровізації бізнес-процесів та зростання обсягів оброблення інформації особливої актуальності набуває питання удосконалення інформаційного забезпечення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Саме ефективна організація захисту комерційної таємниці є одним із ключових інструментів запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам, що можуть призвести до фінансових втрат, репутаційних ризиків та порушення стабільності господарської діяльності.

У межах даного розділу, відповідно до теми кваліфікаційної роботи, доцільним є аналіз наявних підходів до інформаційного забезпечення системи захисту комерційної таємниці на ПП «АГРО ДІМ-К» та розроблення практичних пропозицій щодо їх удосконалення. Запропоновані заходи спрямовані на підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства шляхом мінімізації ризиків витоку конфіденційної інформації, у тому числі в умовах зростання шахрайських загроз.

На підприємстві ключовим елементом системи економічної безпеки є механізм її забезпечення. Під механізмом забезпечення економічної безпеки розуміють сукупність процесів, які спрямовані на запобігання та мінімізацію загроз і ризиків. До його основних компонентів належать принципи, методи, процеси, система управління та система ухвалення управлінських рішень, без яких функціонування механізму неможливе.

На підприємстві ключовим елементом системи економічної безпеки є механізм її забезпечення. Під механізмом забезпечення економічної безпеки розуміють сукупність процесів, які спрямовані на запобігання та мінімізацію загроз і ризиків. До його основних компонентів належать принципи, методи, процеси, система управління та система ухвалення управлінських рішень, без яких функціонування механізму неможливе.

Механізм економічної безпеки реалізується через управлінські

відносини і проявляється в процесі управлінської діяльності. Для ефективного контролю за обігом комерційної інформації на ПП «АГРО ДІМ-К» конфіденційні дані слід класифікувати за рівнем їх поширення:

- суворо конфіденційна інформація – її розголошення може призвести до серйозних наслідків для діяльності підприємства;
- конфіденційна інформація – витік такої інформації може погіршити відносини з партнерами та негативно вплинути на репутацію підприємства;
- службова інформація – розголошення може ускладнити виконання повсякденних завдань, але не завдає критичної шкоди.

Крім того, для об'єктів комп'ютерних мереж ПП «АГРО ДІМ-К» встановлено три категорії захисту залежно від ступеня конфіденційності даних:

Перший ступінь – для об'єктів, що працюють із суворо конфіденційною інформацією;

Другий ступінь – для об'єктів, що обробляють конфіденційну інформацію;

Третій ступінь – для об'єктів, що оперують службовою інформацією.

На підприємстві використовується кваліфікований електронний підпис (КЕП), який забезпечує захищене підписання електронних документів. Використання КЕП має низку переваг: зменшення обсягу паперових документів, забезпечення цілісності та достовірності документа, можливість застосування в різних сферах діяльності. Водночас існують і недоліки: міжнародне визнання підпису може викликати складнощі, а його носій може бути втрачений або викрадений. Тому на ПП «АГРО ДІМ-К» необхідно забезпечити ретельний контроль за зберіганням і використанням КЕП.

Особливу увагу слід приділяти захисту інформації після звільнення працівників, які мали доступ до конфіденційних даних. На підприємстві частково застосовуються заходи для захисту такої інформації, проте рекомендується їх систематизувати і посилити. Основні заходи щодо цього представлені на рис. 3.5.

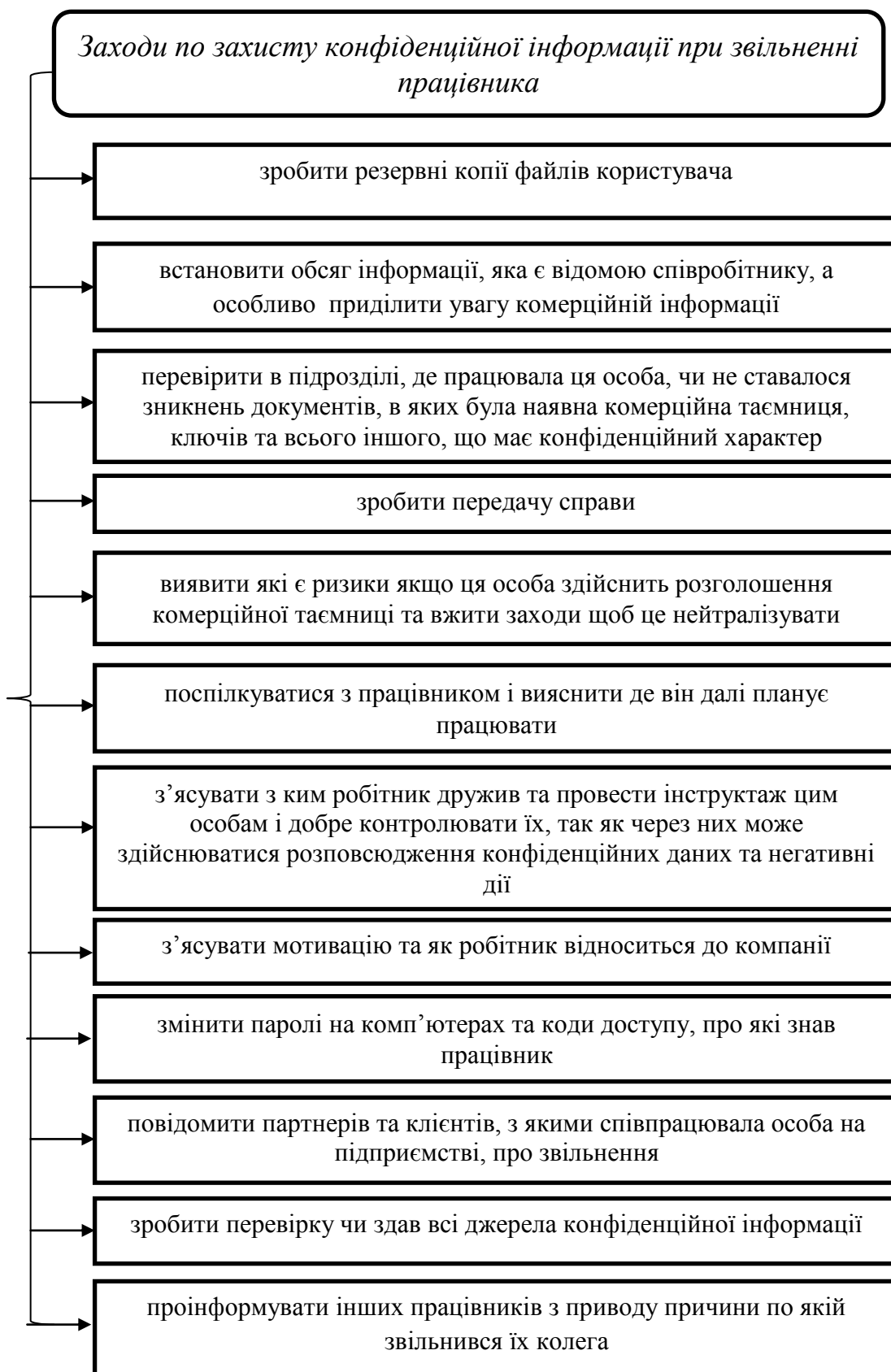

Рис. 3.5. Розширені заходи щодо захисту конфіденційної інформації при звільненні працівника на ПП «АГРО ДІМ-К»

У зв'язку з активною цифровізацією та поширенням інформаційних технологій зростає кількість випадків несанкціонованого доступу й витоку даних з електронних носіїв. Такі інциденти посилюють потребу у впровадженні технічних засобів, систем і організаційних механізмів, здатних забезпечувати випереджальний, профілактичний захист інформації.

З метою мінімізації ризиків втрати та розголошення даних на ПП «АГРО ДІМ-К» запропоновано комплекс заходів щодо захисту конфіденційної інформації, який узагальнено та відображено на рис. 3.6.

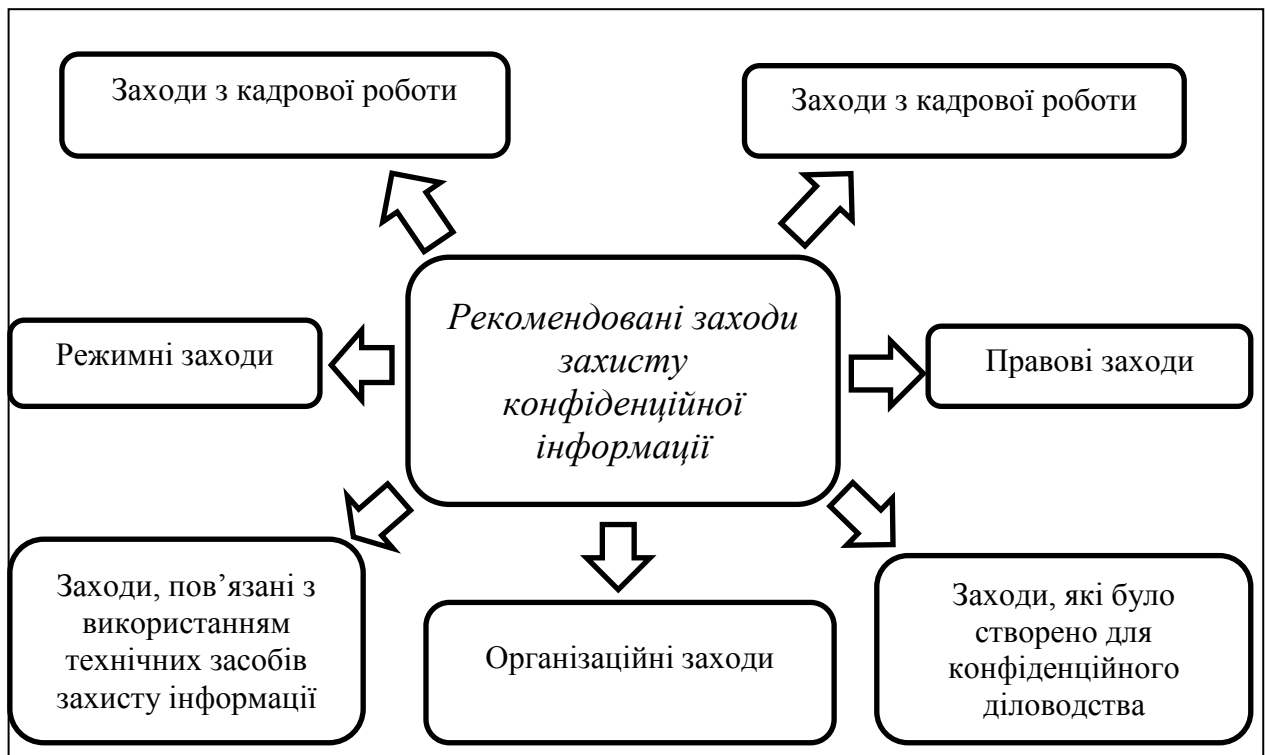

Рис. 3.6. Запропонований комплекс заходів щодо забезпечення захисту конфіденційної інформації на ПП «АГРО ДІМ-К»

Отже, результати проведеного аналізу свідчать, що підвищення ефективності інформаційного забезпечення системи захисту комерційної таємниці є важливою складовою удосконалення механізмів управління фінансово-економічною безпекою ПП «АГРО ДІМ-К». Чітке ранжування конфіденційної інформації, запровадження комплексних організаційних і технічних заходів її захисту, а також удосконалення процедур контролю доступу до даних, зокрема у процесі звільнення працівників, сприятимуть

зниженню ризиків несанкціонованого використання інформації та шахрайських дій. Реалізація запропонованих заходів забезпечить системний і превентивний характер захисту комерційної таємниці, що, у свою чергу, позитивно вплине на рівень фінансової стійкості та загальної економічної безпеки підприємства в умовах зростання сучасних загроз.

Висновок до розділу 3

1. Запропоновані в розділі напрями вдосконалення системи інформаційної та фінансово-економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» спрямовані на підвищення рівня захищеності підприємства в умовах зростання ризиків шахрайства. Комплекс організаційних, технічних і кадрових заходів дозволяє посилити контроль за фінансовими потоками та обігом комерційної інформації, зменшити ймовірність внутрішніх і зовнішніх загроз і мінімізувати можливі фінансові втрати. Удосконалення інформаційної безпеки через оновлення внутрішніх регламентів, впровадження сучасних технічних засобів захисту та підвищення рівня обізнаності персоналу сприятиме запобіганню витоку конфіденційних даних. Посилення фінансово-економічної безпеки шляхом системного моніторингу фінансових операцій і використання аналітичних інструментів створює умови для своєчасного виявлення шахрайських дій. Важливе значення має кадрова та організаційна складова, зокрема визначення відповідальної особи за фінансово-економічну безпеку, проведення навчальних заходів і запровадження договорів про нерозголошення комерційної таємниці. Реалізація запропонованих заходів забезпечить комплексний підхід до управління фінансово-економічною безпекою ПП «АГРО ДІМ-К» та сприятиме його стабільному функціонуванню й розвитку в умовах підвищених ризиків шахрайства.

2. Таким чином, удосконалення інформаційного забезпечення

системи захисту комерційної таємниці є необхідною умовою підвищення рівня фінансово-економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» в умовах цифровізації та зростання ризиків шахрайства. Запропоновані в підрозділі підходи щодо класифікації конфіденційної інформації, диференціації рівнів захисту об'єктів інформаційних систем, контролю використання кваліфікованого електронного підпису та посилення процедур захисту даних при звільненні працівників формують цілісну та системну модель інформаційної безпеки. Реалізація зазначених заходів дозволить знизити ймовірність несанкціонованого доступу до комерційної інформації, мінімізувати внутрішні загрози та забезпечити превентивний характер управління фінансово-економічною безпекою підприємства в умовах підвищених шахрайських ризиків.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження механізмів управління фінансово-економічною безпекою ПП «АГРО ДІМ-К» дозволяють зробити такі висновки:

1. У результаті дослідження встановлено, що фінансово-економічна безпека підприємства є комплексним і динамічним станом захищеності його фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз, насамперед шахрайських ризиків, що забезпечує фінансову стійкість, платоспроможність і можливість стратегічного розвитку. Узагальнення наукових підходів дало змогу обґрунтувати системний характер ФЕБ, яка охоплює фінансову, інформаційну, кадрову та правову складові, взаємодія яких формує ефективну протидію фінансовим зловживанням. Доведено, що в умовах цифровізації та зростання фроду особливого значення набуває превентивний підхід до управління фінансово-економічною безпекою, інтегрований у систему стратегічного управління підприємством.

2. У ході дослідження встановлено, що шахрайські ризики є однією з найбільш загрозливих складових фінансово-економічної безпеки підприємств, оскільки їх реалізація призводить не лише до прямих фінансових втрат, а й до порушення стабільності бізнес-процесів та втрати ділової репутації. Обґрунтовано доцільність класифікації шахрайських ризиків за джерелами виникнення на внутрішні та зовнішні, а також виокремлення інформаційних ризиків, пов'язаних із витоком комерційної таємниці. Визначено, що чинники виникнення шахрайства мають комплексний характер і зумовлені як недоліками системи внутрішнього контролю та корпоративної культури, так і впливом зовнішнього економічного середовища та цифровізації. Доведено, що наслідки реалізації шахрайських ризиків мають довгостроковий характер і можуть суттєво підірвати фінансову стійкість та стратегічний потенціал підприємства, що актуалізує необхідність їх своєчасної ідентифікації та врахування в системі управління фінансово-економічною безпекою.

3. У результаті дослідження встановлено, що управління фінансово-економічною безпекою підприємства є цілісним багаторівневим процесом, який ґрунтується на поєднанні взаємопов'язаних механізмів, інструментів і моделей управління. Обґрунтовано, що організаційно-управлінські, фінансово-економічні, правові та інформаційно-аналітичні механізми формують основу системи безпеки, тоді як фінансовий аналіз, бюджетування, внутрішній контроль, аудит і ризик-менеджмент забезпечують практичну реалізацію управлінських рішень. Доведено доцільність застосування системної та ризик-орієнтованої моделей управління, які дозволяють своєчасно ідентифікувати загрози, концентрувати ресурси на пріоритетних напрямках та інтегрувати фінансово-економічну безпеку в загальну стратегію розвитку підприємства, забезпечуючи його стійкість і довгострокову конкурентоспроможність.

4. За результатами аналізу діяльності ПП «АГРО ДІМ-К» у 2020-2024 рр. встановлено, що підприємство демонструє зростання економічного потенціалу та посилення фінансової незалежності. Вартість майна збільшилася майже на 46 %, зокрема оборотні активи – більш ніж на 60 %, а основні засоби – понад 30 %. Власний капітал у 2024 році зріс більш ніж на 60 %, що забезпечило підвищення коефіцієнта автономії з 0,68 до 0,75. Водночас, незважаючи на зростання чистого доходу більш ніж у 2 рази, прибутковість характеризується нестійкою динамікою через випереджальне зростання витрат. Показники ліквідності загалом є прийнятними (коефіцієнт загальної платоспроможності у 2024 р. – 4,01), однак їх коливання вказують на потребу посилення контролю за оборотними активами та фінансовими ризиками з метою забезпечення стабільної фінансово-економічної безпеки підприємства.

5. Проведене дослідження організації та ефективності діяльності служби економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К» показало, що, незважаючи на відсутність окремого структурного підрозділу, функції фінансово-економічної безпеки загалом реалізуються через управлінський персонал та систему внутрішніх регламентів. Оцінка ключових складових економічної безпеки

засвідчила задовільний загальний рівень її забезпечення, при цьому найвищі значення мають інтелектуальна та кадрова складові, що свідчить про достатній рівень професійної підготовки персоналу та кадрової стабільності. Водночас виявлено проблемні зони – фінансову, інформаційну, силову та техніко-технологічну складові, рівень яких є низьким або середнім і потребує посилення контролю, модернізації технічної бази та додаткових інвестицій у заходи безпеки. Отримані результати підтверджують доцільність удосконалення організаційної структури управління економічною безпекою та впровадження комплексного, системного підходу до її забезпечення.

6. Проведений аналіз поточного стану захисту комерційної та конфіденційної інформації на ПП «АГРО ДІМ-К» засвідчив, що на підприємстві сформовано базову систему інформаційної безпеки, яка загалом відповідає міжнародним стандартам на середньому рівні. Водночас виявлено низку організаційних і технічних вразливостей, зокрема недостатню формалізацію політик і процедур, обмежений рівень обізнаності персоналу з питань кібербезпеки, використання застарілих програмних засобів та недостатню ефективність механізмів моніторингу й реагування на інциденти. Основні загрози пов'язані з технічними ризиками, внутрішнім людським фактором і методами соціальної інженерії. Отримані результати підтверджують необхідність комплексного вдосконалення системи захисту інформації шляхом оновлення нормативної бази, модернізації технічних засобів та посилення контролю і навчання персоналу з метою підвищення рівня інформаційної складової економічної безпеки підприємства.

7. Запропоновані заходи спрямовані на підвищення ефективності системи інформаційної та фінансово-економічної безпеки ПП «АГРО ДІМ-К». Для підприємства розроблено оновлення політик і процедур захисту комерційної інформації відповідно до міжнародних стандартів, модернізацію технічних засобів безпеки та регулярне навчання персоналу. Впроваджено посилений фінансовий контроль через моніторинг оборотних коштів, заборгованості та виявлення ризикових операцій. Запропоновано організаційні

рішення: призначення відповідальної особи за фінансово-економічну безпеку та укладання договорів про нерозголошення комерційної таємниці. Реалізація цих заходів дозволяє знизити ризики шахрайства, підвищити захист інформації та забезпечити фінансову стійкість підприємства.

8. Для підвищення ефективності захисту комерційної таємниці на ПП «АГРО ДІМ-К» запропоновано чітке ранжування інформації за рівнем конфіденційності, впровадження комплексних організаційних і технічних заходів, контроль доступу до даних, зокрема після звільнення працівників, та застосування кваліфікованого електронного підпису. Реалізація цих заходів дозволить мінімізувати ризики витоку інформації, запобігти шахрайським діям і забезпечити системний та превентивний захист даних, що сприятиме підвищенню фінансової стійкості та загальної економічної безпеки підприємства.

Отже, впровадження оновлених політик і процедур, модернізації технічних засобів, навчання персоналу, посиленого фінансового контролю та правового захисту інформації дозволяє ПП «АГРО ДІМ-К» ефективно зменшувати ризики шахрайства, підвищувати інформаційну та фінансову безпеку і забезпечувати стабільність і розвиток підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О. В., Купенко І. О. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: теоретичний аспект. *Економіка та держава*. 2018. № 3. С. 60-65. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2018/14.pdf
2. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 759 с.
3. Білоусько Я. А. Фінансово-економічна безпека підприємства: сутність та загрози. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 1 (9). С. 138–143. URL: <http://www.ev.zgia.zp.ua/docs/2017/1/22.pdf>
4. Бешко О. Організація внутрішнього контролю на підприємствах: теорія та практика. *Аналітик*. 2017. URL: <https://analyst.net.ua/index.php?newsid=2882>
5. Бланк І. О. Управління фінансовою безпекою підприємства. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2015. 776 с.
6. Бондарчук Т. В., Гриценко А. В. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: концептуальні засади. *Економічний простір*. 2018. № 137. С. 67–75.
7. Богданюк О. В. Методичні підходи до оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2019. № 2. Т. 3. С. 13–18.
8. Варналій З.С. Економічна безпека: навчальний посібник / З.С. Варналій. – К.: Знання, 2019. – 647 с.
9. Васильців Т. Г., Волошин В. С., Кузнєцова Л. О. Економічна та фінансова безпека підприємства. Львів : Магнолія-2006, 2018. 386 с.
10. Внукова Н. В. Економічна безпека підприємства в умовах

інноваційного розвитку. Харків : ІНЖЕК, 2017. 224 с.

11. Генієвська О.В. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства. *Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи* : матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 28-30 жовтня 2021 р. : В 2 т. – Том 1. – Дніпро: Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2021. – С. 84-85.

12. Герасименко А. О., Єсін І. О. Фінансово-економічна безпека підприємства в умовах військового стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. С. 144–150. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal-38/20-2022>

13. Гринкевич С. С., Коляскова А. В. Шахрайство в економічній сфері: проблеми виявлення та попередження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 22. Ч. 2. С. 134–138.

14. Губарик О. М. Фінансово-економічна безпека підприємства: теоретичний аспект. *Економіка та суспільство*. 2017. № 10. С. 98–101. URL: <http://economyandsociety.in.ua/journal-10/21-gubarik.pdf>

15. Губарик О., Геркіял Н. Проблемні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю в контексті фінансово-економічної безпеки підприємства <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-91>

16. Добровольська О.В, Дуброва Н.П. MDA-аналіз для оцінювання ймовірності банкрутства підприємства (на прикладі АВ ТОВ «Агроцентр К»). *Економіка та управління підприємствами*. 2021р. № 1. С. 53-59. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/1_81_2021_ukr/9.pdf

17. Іванов О. П., Петренко В. Р. Ризики та загрози фінансовій безпеці підприємств України. *Вісник економічної науки України*. 2016. № 1 (30). С. 104–109.

18. Ілляшенко С. М., Ілляшенко Н. С. Економічна безпека підприємства: концептуалізація та управління. Суми : *Університетська книга*, 2014. 272 с.

19. Захарко В. А. Криптовалюта у фінансових розрахунках: переваги та ризики. *Економічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка*. 2024. URL: <https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/Zakharko-V.pdf>
20. Карлін М.І. Фінансова система України: навч. посібник / М.І. Карлін. – К.: Знання, 2017. – 324 с.
21. Кириченко О. А. Фінансово-економічна безпека підприємства: методологія оцінювання та механізми забезпечення. *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 45–52. URL: <https://www.prostir.pdaba.dp.ua>
22. Козаченко А. В. Економічна безпека підприємства: сутність, методи оцінки та механізми забезпечення. Київ : Лібра, 2016. 268 с.
23. Коваленко В. О., Мельник О. Г. Теоретичні аспекти формування системи фінансової безпеки підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. Вип. 30. С. 76–80.
24. Крупка М.І. Економічна безпека підприємства: системний підхід. *Вісник КНЕУ*. 2017. URL: <https://kneu.edu.ua>
25. Кузьменко О. В. Інформаційна безпека як складова фінансово-економічної безпеки підприємства. *Вісник Сумського державного університету*. 2017. № 3. С. 63–68.
26. Любчик О. Д. Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. С. 273–279.
27. Микитюк В. М. Економічна безпека підприємства в умовах тіньової економіки. Львів : *Новий Світ-2000*, 2015. 368 с.
28. Мельник В. М. Інструменти цифрового маркетингу: сучасний етап еволюції. *Економіка та суспільство*. 2024. № 94. С. 140–147.
29. Методи механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства, УДК 005.934:005. Фінанси, облік, аудит. URL: fkd.net.ua
30. Національний стандарт України ДСТУ ISO 31000:2018. Менеджмент ризику. Принципи та керівництво. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2018. – 24 с.

31. Одношевна О. О., Вітер В. А., Калмиков С. О. Удосконалення процесу забезпечення захисту фінансово-економічної безпеки підприємства від ризиків шахрайства. *Бізнес Інформ*. 2024. Вип. 9. С. 123–129. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/12166>
32. Павленко М.С. Хоменко Л.М. Інструменти партнерського маркетингу для малого та середнього бізнесу. *Сумський державний університет*, 2022. 27 с.
33. Підвисоцька Л. Оцінка рівня системи внутрішнього контролю в управлінні фінансовою безпекою банку. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/otsinka-rivnya-sistemi-vnutrishnogo-kontrolyu-v-upravlinni-finansovoyu-bezpekoju-banku>
34. Пономаренко Ю. С. Теоретичні основи економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2019. № 2. С. 128–133.
35. Прокопенко В. Ю., Бабенко В. О. Фінансова безпека підприємства в умовах економічної кризи. *Проблеми економіки*. 2017. № 3. С. 132–138.
36. Про національну безпеку України: Закон України» від 21.06.2018р. №2469-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#doc_info
37. Савчук В. П. Фінансовий менеджмент підприємств. Київ : КНЕУ, 2016. 891 с.
38. Сало І. А., Ляшенко В. В. Фінансові механізми забезпечення економічної безпеки підприємств. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 416 с.
39. Салоїд С. В. Механізм управління економічною безпекою підприємства: теоретичний аспект. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.14.2017.108778>
40. Свічкарь Д. В. Сучасні підходи до управління фінансово-

економічною безпекою підприємства в умовах зростання ризиків шахрайства. *Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи*: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 22-23 жовтня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 215-216.

41. Свічкарь Д. В. Удосконалення системи внутрішнього контролю як інструменту забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах ризиків шахрайства. *Фінансово-економічна безпека: теоретико-методичні засади та практичні інструменти управління* / за заг. ред. Губарик О.М., Васільєвої Л.М. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 345-354.

42. Скибінський О. М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм управління. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 3 (7). С. 45–50. URL: <http://nvp.stu.cn.ua/article/view/76508>

43. Ситник Л. В., Сафонова Н. М. Функціональні складові фінансової безпеки та їх вплив на сталий розвиток підприємства. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 18. С. 58–63. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/18_2018/11.pdf

44. Соколенко Л. П. Фінансова безпека як чинник забезпечення сталого розвитку підприємства. *Агроінком*. 2018. № 4–6. С. 136–141.

45. Ткаченко А. М., Шевченко В. М. Система управління ризиками та загрозами фінансовій безпеці підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. № 6 (193). С. 165–170.

46. Федоренко В. Г., Єгорова О. О. Кадрова безпека як елемент фінансово-економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 2 (44). С. 132–139.

47. Фещенко Є. Стан та перспективи розвитку системи внутрішнього фінансового контролю в бюджетних установах. *Економічний вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2024. С. 103–110. URL: <https://econom.bulletin.knu.ua/article/download/2125/2444/10327>

48. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові

аспекти [текст] Підручник: 3-тє вид., перероб. та доп. / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 504 с.

49. Холод Б. І., Кузьменко В. П. Методологічні основи управління фінансовою безпекою. *Економіка та право*. 2018. № 3 (51). С. 88–92. URL: <http://visnykeconomy.wunu.edu.ua/index.php/visnykeconomy/article/view/28>

50. Чернецька О. В., Губарик О. М., Федоришин Б. В., Сіренко Є. В. Місце обліково-інформаційного ресурсу в системі економічної безпеки суб'єкта підприємництва. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Серія «Економічні науки», випуск № 4 (114) 2024. С. 59–62.

51. Череп О. Г., Урусова З. П., Урусов А. А. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в Україні. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*, № 3(61), 328–330. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2012-3\(61\)-328-330](https://doi.org/10.26642/jen-2012-3(61)-328-330)

52. Andrii Zolkover, Viacheslav Dereza, Mykhailo Bril, Olha Hubaryk, Sergiy Popenko. The Influence of Fiscal Strategy on the Financial Sector Stability Oversight. *OIDA International Journal of Sustainable Development*, 18:11, 2025. P. 147-157. URL: <https://oidaijsd.com/wp-content/uploads/2025/08/18-11-12-17-IJSD-UR3-25-AZ.pdf>

СПИСОК ВИКОРИСНАТИХ ДЖЕРЕЛ

1. Andrii Zolkover, Viacheslav Dereza, Mykhailo Bril, Olha Hubaryk, Sergiy Popenko. The Influence of Fiscal Strategy on the Financial Sector Stability Oversight. *OIDA International Journal of Sustainable Development*, 18:11, 2025. P. 147-157. URL: <https://oidaijsd.com/wp-content/uploads/2025/08/18-11-12-17-IJSD-UR3-25-AZ.pdf>
2. Oleksander Yurchenko, Olga Chernetska, Nadiia Smirnova, Tetiana Horvat, Oleksandr Zinevych. International Accounting Norms and How They Affect the Accounting System of Ukraine. *OIDA International Journal of Sustainable Development*, 18:11, 2025. P. 269-278. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5486786
3. Kinzerska, O., Garafonova O., Kravchyk, Y., Ivanko, A., Prystupa A. Implementation of the financial strategy for sustainable ecological and economic development in the agricultural sector. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. №4(39). С. 578–586. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i39.241757>.
4. Tsybuliak, A., Panchenko, V., Oliinyk, K., Karp, V. and Savanchuk, T. (2025). Transformational Potential of Green Finance on International Business Arena: Digital Paradigm of New Economy. *Grassroots Journal of Natural Resources*, 8(2): 169-188. Doi: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.080209>
5. Бондаренко О. М., Титаренко А. Д. Економічна сутність та класифікація запасів: обліковий та управлінський аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. С. 63–67. С.63-67. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.2.63.
6. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку. Навчальний посібник для студентів вищих навч. закладів, спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» . О.В. Олійник, М.М. Шигун, С.М. Шумкова; 2-ге вид. доп. і перероб. Житомир: ЖІТІ, 2011. 576с.
7. Васільєва Л.М., Соколенко А.І. Сучасні проблеми та напрямки

вдосконалення організації та ведення обліку виробничих запасів на підприємстві. Молодий вчений. 2017. № 4 (44). С.623-625. URL: <https://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4/144.pdf>

8. Губарик О.М. Міжнародні стандарти аудиту в умовах діджиталізації економіки: виклики для контролю якості. Система аудиту та фінансового контролю ЄС: досвід для України: матеріали I міжнародної науково-практичної конференції : Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2025. С. 42-45.

9. Губарик О.М., Чепець О.Г. Міжнародні стандарти обліку як основа для забезпечення ефективної фінансової звітності в аграрному секторі в період воєнного часу. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору: перспективи та реалії: збірник тез науково-практичної конференції 18-20 березня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 34-36.

10. Губарик О. М., Чепець О. Г., Поплавська К. С., Чорний Д. С. (2025). Сучасні напрями вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління оборотними активами підприємства. Актуальні проблеми сталого розвитку, 2(8), 282-286. [https://doi.org/10.60022/2\(8\)-35S](https://doi.org/10.60022/2(8)-35S)

11. Губарик О. М., Чернецька О. В., Саванчук Т. М., *Облік і оподаткування операцій з давальницькою сировиною в аграрних підприємствах*. Приазовський економічний вісник. 2022. № 2 (31). С.127-131. URL: <http://rev.kpu.zp.ua/vypusk-31>

12. Демченко Т. А., Чвортко Л. А. Проблеми обліку виробничих запасів та напрями його вдосконалення на підприємстві. Економічні горизонти. Аналіз, аудит, облік та оподаткування. 2017. № 1(2). С.48-56. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/ekonomichniy_gorizont/2017/1/9.pdf

13. Домбровська С.О., Горбаченко М.Д. Фінансова стійкість підприємства: оцінка та шляхи підвищення. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць №3-4

(280-281), 2021. С.28-34. DOI:10.32680/2409-9260-2021-3-4-280-281-28-34.

14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. №291 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

15. Замула І.В., Танасієва М.М. Внутрішній контроль: навч. посіб. Чернівці: Технодрук, 2021. 336 с.

16. Костишин Н.С. Первинний облік наявності та руху виробничих запасів у підприємствах - комбінатах хлібопродуктів. Причорноморські економічні студії. 2019. №46-2. С.114-121. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.46-41>.

17. Костякова Анна Анатоліївна. Наукове обґрунтування та практичні аспекти визначення шкоди та збитків, їх оцінка та облік в умовах воєнного стану. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки), 2023, 3.49.

18. Крочак Оксана, Матрос Олена, Михайловина Світлана. Активи цифрової трансформації як об'єкти обліку. Наукові перспективи (Наукovі perspektivi), 2022, 4 (22).

19. Круковська О.В. Удосконалення обліку, інвентаризації та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємствах. Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід. 2018. №7. С.58-61. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2018/13.pdf

20. Легеза Юлія. Правовий режим обліку та поводження з відходами гірничодобувної промисловості. Law. State. Technology, 2021, 1: 32-40.

21. Лежненко Л. І. Оцінка та класифікація витрат за міжнародними стандартами. Рекомендовано до друку науково-технічною радою Луцького національного технічного університету, протокол № 5 від 15.12. 2021 р., 2021, 382.

22. Лищенко О.Г., Сердюк Є. М. Управління виробничими запасами:

обліково-аналітичне забезпечення. Ефективна економіка. 2018. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6654>. DOI: 10.32702/2307-2105-2018.11.51.

23. Міньковська, А. В., Мирончук, М. В., & Щеглова, Т. С. (2024). Особливості оподаткування фермерських господарств: прикладний аспект. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, (16). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-16-09-01>.

24. МСБО 2 «Запаси», затверджений Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів від 01.01.2005 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021

25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затвержене наказом Мінфіну від 20.10.1999 р. № 246.

26. Нечипорук Н.В., Атамас О.П., Губарик О.М. Цифрові активи у ланцюгах постачання: стандарти обліку МСФЗ для трансграничних операцій та аудиторські ризики. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки", 2025. – № 7.

27. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73 / Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

28. Одношевна О.О., Пільгун О.В., Біловол Є.В. Аналітична діагностика ефективності використання запасів підприємством, як елемент оптимізації системи ведення обліку та контролю. Проблеми сучасних трансформацій. Електронний науково-практичний журнал. № 15, 2024р.

29. Одношевна О. О. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2016, 6 (2): 146-148.

30. Орлова В. М., Мазіашвілі А. Р., Шепель К. К. Сучасний стан обліку та напрямки вдосконалення документального оформлення використання запасів в Україні. Вісник економіки транспорту і

промисловості. Економіка підприємства. 2022. №80. С.60-68. DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.80.286808>.

31. Пилипенко Любомир, Воськало Володимир; Тивончук, Олена. Проблеми відображення у бухгалтерській звітності розвіданих запасів корисних копалин. Економіка та суспільство, 2023, 48. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

32. Подмешальська Ю.В., Парнюк О. В. Документальне забезпечення обліку товарних запасів на підприємстві. Агросвіт, 2020, 22: 97-104.

33. Полянська О.А., Чабанюк О.М., Кондрич С.В. Управлінський облік товарних запасів: напрями удосконалення методики. Економіка і суспільство. 2018. №19. С.1325-1333. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/197.pd

34. Подолянчук О. А. Облікове забезпечення системи управління виробничими запасами. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 5. С. 102-110. DOI: 10.32702/23066814.2024. 5.102, 2024.

35. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Мінфіну від 24.05.95 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>

36. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. № 879 / Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>

37. Поплавська К. С. Сучасні підходи до організації та аналізу обліку виробничих запасів на підприємстві. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 22-23 жовтня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 92-93. URL: <https://drive.google.com/file/d/1IBxlnqUwlm-La03j9pVGHxDZELqSiERv/view>

38. Портоварас Т., Лукановська І. Специфіка, етапи та сучасні сутнісні ознаки процесів контролю й аналізу. *Економіка та суспільство*. 2024. №66. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4596/4539>
39. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. №996-XIV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
40. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
41. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів: Наказ Міністерства фінансів України № 2 від 10.01.2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text>
42. Саванчук Т., Боровенська А., Гервольська І. Завдання та місце внутрішнього контролю в системі управлінського обліку суб'єктів господарювання. *Економіка і суспільство*. 2024. № 68. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4979/4925>
43. Самодай Валентина, Донський, Максим, Гладун Марина. Оптимізація управління логістичними витратами в діяльності підприємств. *Економіка та суспільство*, 2023, 55.
44. Семчук Ж. В., Облік запасів на підприємствах ресторанного господарства. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*, 2024, 40: 632-640.
45. Смалій Ю. О., Бенчак В. І., Польова Т. В. Удосконалення обліку та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7360>. DOI:10.32702/2307-2105-2019.10.175
46. Тарасова Г.О., Гулевич С.В. Організація обліку виробничих запасів підприємства та шляхи його удосконалення. *Економіка та суспільство*. 2018. № 15. С.896-899. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/138.pdf

47. Тлущкевич Наталія. Проблемні аспекти в організації обліку готової продукції. Асютін Андрій, Фатенок-Ткачук Алла. Шляхи диджиталізації обліку, 2024, 145.

48. Хмелюк А.В., Черненко П.В. Організація обліку, контролю та аналізу виробничих запасів. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2023. №1(6). С.135-143. DOI: 10.31319/2709-2879.2023iss1(6).283027pp135-143.

49. Цивільний кодекс України: прийнято Верховною Радою України №435-IV від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15>

50. Цятковська, Олена. Облікова політика, як інструмент управління нефінансовими активами державних установ. Вчені записки Університету «КРОК», 2023, 3 (71): 85-91.

51. Чернецька О.В., Гребенюк К.Ю., Чабаненко Є.Г. Внутрішній контроль діяльності: місце в системі управління та взаємозв'язок з обліково-аналітичним ресурсом підприємства. Економіка та суспільство. 2024. № 67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4831>

52. Шпінь Вероніка, Мельник Тетяна. Методика оцінки запасів підприємства за вітчизняними і міжнародними стандартами обліку. Молодий вчений, 2021, 1 (89): 213-219.

53. Шум М. А., Гулько К. С. Особливості обліку та аналізу виробничих запасів на підприємствах України в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. № 15. Частина. С. 166-69.